Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt 36, Sayı 3, Özel Sayı: 1 -23, 2025
(Turizm Tarihi Özel Sayısı)
Copyright © 2025 anatolia
Bütün hakları saklıdır
ISSN: (Çevrimiçi: 2822 - 4647 - Baskı: 1300 - 4220)
https://doi.org/10.17123/atad.1652618

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Turist Rehberliği Meslek Kanunu'nda Yeni Dönem: 2024 Değişikliklerinin Tarihsel Perspektifle Karşılaştırmalı Analizi

A New Era in the Tourist Guide Profession Law: Comparative Analysis of the 2024 Amendments in Historical Perspective

Serdar UZUN,* (Sorumlu Yazar) Gözde Özdemir UÇGUN**

* Öğr. Gör., Akdeniz Üniversitesi Demre Dr. Hasan Ünal Meslek Yüksekokulu, Karabucak, 07570, Demre/Antalya.
ORCID: 0000-0003-0658-7124
E-posta: serdaruzun@akdeniz.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Anadolu BİL Meslek Yüksekokulu, Beşyol, İnönü Caddesi, 34290, Küçükçekmece/İstanbul.
ORCID: 0000-0002-9128-2773
E-posta: gozdeo@aydin.edu.tr

MAKALE BİLGİLERİ

Makale işlem bilgileri:
Gönderilme tarihi: *7 Mart 2025*
Birinci düzeltme: *25 Nisan 2025*
Kabul: *11 Eylül 2025*

Anahtar sözcükler: *Turist rehberliği meslek kanunu, Turist rehberliği, Karşılaştırma, Mevzuat.*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, 6326 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu'nun 22.06.2012 tarihli ilk haliyle, 27.04.2024 tarihinde yapılan değişiklik ve(veya) yenilikler sonrasında güncel halini kıyaslamalı olarak incelemektir. Oldukça yeni ve yeterince araştırılmamış bir konuda nitel veri toplama yöntemleriyle konu derinlemesine incelenmiş ve keşfedici araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Çalışmada, 1890 tarihli Seyyahine Tercümanlık Edenler Hakkında Nizamname'den, 2024 yılına dek turist rehberliği mesleğine dair yapılan tüm hukuki düzenlemeler kronolojik sırayla ve karşılaştırmalı olarak tablolaştırılmıştır. Çalışmada, 6326 sayılı Kanun'un güncel haline yoğunlaşılmış ve 2024 yılında yapılan değişiklikler, konu başlıklarına ayrılarak bütüncül şekilde diğer bir tabloda özetlenmiştir. Güncel düzenlemenin yorumlanması kısmında, turist rehberlerinin, konuyla ilgili uzmanların, meslek kuruluşlarının yazılı ve görsel basında yaptıkları açıklamalar da dikkate alınmıştır. Çalışmanın özgün değeri, mevcut yasa değişikliğinin 1890'dan günümüze kadar ilgili tüm mevzuatla tarihsel bir karşılaştırmasını yapan ilk kapsamlı araştırma olması ve böylece literatüre bütüncül ve tarihsel bir bakış açısıyla katkıda bulunmasında yatmaktadır.

ARTICLE INFO

Article history:
Submitted: *7 March 2025*
Resubmitted: *25 April 2025*
Accepted: *11 September 2025*

Key words: *Tourist guiding professional law, Tourism guidance, Evaluation, Comparison, Legislation.*

ABSTRACT

The aim of this study is to comparatively examine the current status of the Tourist Guiding Profession Law Act No. 6326, dated 22.06.2012, after the amendments and/or revisions made on 27.04.2024. The subject was examined in depth with qualitative data collection methods on a new and insufficiently researched subject, and an exploratory research approach was adopted. In the study, all legal regulations regarding the tourist guide profession from the Regulation on Interpreters for Travelers dated 1890 to 2024 were tabulated in chronological order and compared. The study focused on the current status of Law No. 6326, and the changes made in 2024 were holistically summarized in another table by separating them into subject headings. In the interpretation section of the current regulation, the statements made by tourist guides, experts on the subject, and professional organizations in the written and visual press were also taken into consideration. The unique value of this study lies in being the first comprehensive research to conduct a historical comparison of the current amendment to the law with all pertinent legislation from 1890 to the present, thereby contributing to the literature from a holistic and historical perspective.

Makalenin kaynak gösterme şekli:

Uzun, S. ve Uçgun, G. Ö.(2025). Turist Rehberliği Meslek Kanunu'nda Yeni Dönem: 2024 Değişikliklerinin Tarihsel Perspektifle Karşılaştırmalı Analizi, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 36 (3): 1 - 23. https://doi.org/10.17123/atad.1652618

GİRİŞ

Rehberlik dünyanın en kadim mesleklerinden biridir (Casson 1974). Gerek yerli turistlerin kendi ülkeleri hakkında bilgi sahibi olması, gerekse turistlerin farklı ülkeleri tanıyıp farklı kültürleri öğrenmesi bakımından turist rehberlerinin rolü çok büyüktür. Bu bağlamda, birer kültür elçisi görevi üstlenen turist rehberlerinin gerekli eğitimi alması, nitelikli hale gelmesi ve işini profesyonelce yapabilecek koşullara sahip olabilmesi küresel

ölçekte önem taşımaktadır. Pandemiden önceye kıyasla, 2022 ve sonrasında turistlerin daha fazla rehberli kültürel aktivitelere katılacağı, profesyonel rehberlerin önderliğinde bir bölgenin sunduğu her şeyi görmelerine, öğrenmelerine olanak tanıyan aktiviteleri ve turları tercih edeceği saptanmıştır (Tripadvisor 2023). Günümüzde Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan kokart (belge) sahibi olan profesyonel turist rehberi sayısı 13 binden fazladır (TUREB 2024). Rehberli turlarda, turun temel hizmet sağlayıcısı, tur sürecinin temel aktörü ve otoritesi profesyonel turist rehberleridir (Keskin Pulluk ve Sop 2024). Rehberin tanımına ilişkin farklı bakış açıları bulunmaktadır. Birçok çalışmada rehberin bilgi verici rolüne odaklanılmaktadır (Holloway 1981). Rehberlerin sunduğu hizmetin, sadece tercümanlıktan ibaret olmadığının altı çizilmeli, ziyaretçilere seyahat deneyimi kazandıran ve farklı kültürleri tanımalarını sağlayan kişilerin rehberler olduğu göz ardı edilmemelidir (Dahles 2002). Tur veya turist rehberini, Pond (1993) en sade sektörel ifadeyle *tur düzenleyen kişi veya birincil görevi bilgilendirme olup belli bir alan konusunda geniş tabanlı bilgisi olan kimse* şeklinde tanımlamıştır. Dünya Turist Rehberleri Birliği Federasyonu (WFTGA) ise turist rehberini, yurtiçinde veya yurtdışında seyahat eden turistlere, turistlerce seçilen dilde, bölgede ya da şehirde yer alan doğal ve kültürel mirasları anlatan ve yetkili otoritelerce tanınan kişi olarak tanımlamaktadır (WFTGA 2014). Tur rehberi, mesleki sertifikaya sahip olup, bir tur operatörü veya seyahat acentesi (SA) tarafından atanarak, belirli bir tur programına uygun olarak turistlerin veya tur gruplarının faaliyetlerine eşlik etmeyi kabul eder (Ap ve Wong 2001; Huang vd. 2010; Weiler ve Black 2021; Rini ve Firdaus 2022). Profesyonel bir rehber, çeşitli unvanlarda bir iş insanı olabileceği gibi aynı zamanda bir eğitimci, bir şovmen ve bir konuşmacıdır (Pond 1993). Yapılan araştırmalar, tur rehberi yeterliliğinin, turistlerin genel memnuniyeti üzerinde etkili olduğunu göstermiş ve tur rehberinin, tur programında yer alan tüm somut / somut olmayan kültürel değerler hakkında bilgi aktarmada yeterliliğe sahip olmasının, turist memnuniyeti ve buna dayalı bölgeyi tekrar ziyaret etme, başkalarına önerme eğilimi üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koymuştur (Kul vd. 2024). Bu nedenle, rehberlerin kendini geliştirmesi, tarihi yapılar hakkında kapsamlı bilgiye sahip olması, destinasyonun gelenek, görenek ve yaşam tarzına aşina olması, ziyaretçilerle sağlam bir iletişim kurması, iyi bir dil hâkimiyetinin olması hem turistlerin tur rehberiyle ilgili algısını olumlu etkileyecek hem de genel olarak tur programının kalite değerini artıracaktır. Turist rehberliğinin yasal çerçevesinin incelenmesi, salt rehberlerin eğitimi ve yeterliliği bakımından değil, mesleğe kabul şartları, mesleğin icrası, çeşitli hak ve yükümlülüklerin değerlendirilmesi bağlamında da önem arz etmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, turist rehberliği mesleğinin yasal dayanağı olan *"22 Haziran 2012 tarihli ve 28331 sayılı Resmî Gazete"*de (RG) yayımlanan "6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu (TRMK)" ve "27 Nisan 2024 tarihli 32529 sayılı RG'de yayımlanan "*TRMK ile SA'lar ve SA'lar Birliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 7500 Sayılı Kanun*" arasındaki değişikliği incelemek ve güncel kanunla getirilen yenilikleri irdelemektir. Bu iki yasal dayanak karşılaştırılırken arşiv taraması yapılarak geçmiş yönetmeliklerden, kararnamelerden ve nizamnamelerden yararlanılmıştır. Böylece, turist rehberliği alanındaki mevzuatın tarihsel gelişimine de yer verilerek, sürecin anlaşılması hedeflenmiş, ilgili mevzuatın getirdiği düzenlemeler, bunların verimliliği ve yeterliliği de tartışma ve sonuç bölümünde ele alınmıştır.

ALANYAZIN TARAMASI

Turist rehberliğinin bir faaliyet mi yoksa meslek olarak mı kabul edilmesi gerektiği çeşitli zümrelerce tartışılagelmiştir. İlgili yasa ve yönetmelikler tarihsel süreç boyunca incelenirken, bunların turist rehberliğine meslek veya faaliyet alanı (uğraşı) bağlamında nasıl yaklaştığını okuyabilmek adına bu konuya teorik bir alt yapı sunmak önemlidir. Abbott (1988), Freidson (2007) ve Monteiro'nun (2015) çalışmaları, *profession* (meslek) ve *occupation* (uğraş) bağlamlarında konuya teorik bir çerçeve sunmak için değerli bilgiler sağlamaktadır. Uğraş kavramı, genelde bir geçim kaynağı sağlayan, toplumda belli bir işlevi yerine getiren, bir iş veya faaliyet şeklinde değerlendirilmiştir (Freidson 2007; Monteiro 2015).

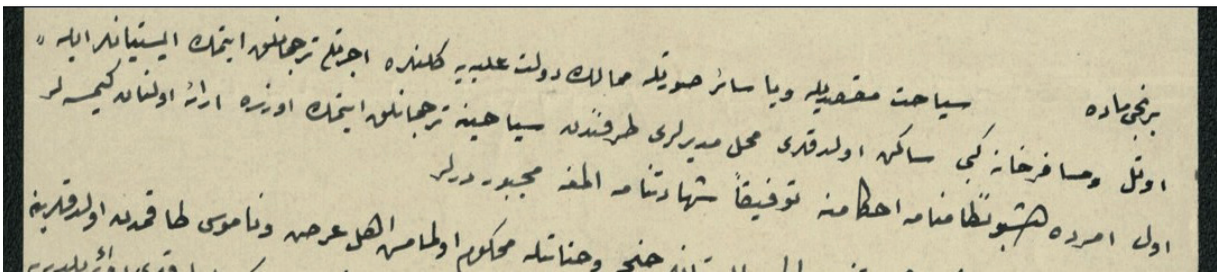
Bu geniş kategori, vasıfsız işlerden yüksek eğitim gerektiren daha karmaşık işlere değin pek çok işi kapsarken, meslek kavramı daha özelleşmiş bir uğraş çeşidi olarak kabul edilmiş ve çoğunlukla bir dizi belirleyici özellikle ilişkilendirilmiştir (Monteiro 2015). Freidson, mesleklerin resmi bilgiye dayalı olduğunu ve bu bilginin meslek üyeleri tarafından belirli bir şekilde uygulandığını vurgular (Freidson 2007). Meslekleri uğraşlardan ayıran temel unsurlar arasında mesleklerin, genellikle resmi eğitim ve sürekli mesleki gelişim yoluyla kazanılan (Abbott 1988; Monteiro 2015) teorik bilgi ve pratik becerileri içeren bir uzmanlık alanına dayanması bulunur. Ayrıca meslekler, kendi mesleki standartlarını belirlemek, üyelerinin davranışlarını düzenlemek ve hizmetlerinin kalitesini kontrol etmek konusunda önemli bir özerkliğe sahiptir (Monteiro 2015). Meslek üyeleri, halkın refahı ve çıkarlarını gözetirken etik sorumluluk ve hizmet taahhüdü taşır, uzmanlaşmış bilgi ve becerileri, toplumdaki önemli rolleri itibariyle yüksek sosyal statü ve prestij sahibidir (Freidson 2007). Turist rehberliğinde, turistlere bilgi ve deneyim sağlayan önemli bir hizmet sunulurken rehberlerin belirli etik kurallara ve standartlara uyması, tarih, coğrafya, kültür ve iletişim becerileri gibi belirli bir bilgi ve beceri setine sahip olmaları gerekliliği rehberliğin bir "uğraşı" olmaktan ziyade "meslek" kavramına çok daha yakın durduğunu göstermektedir. Bu ikileme cevap niteliği taşıyan 6326 sayılı TRMK, 22.06.2012 tarihli ve 28331 sayılı RG'de yayımlanmıştır. TRMK ile turist rehberliği ülkemizde yasal açıdan bir meslek olarak kabul görmüştür (Çapar vd. 2018).

Literatürde profesyonel turist rehberliğini konu alan çeşitli çalışmalar bulunmakla birlikte, konunun yasal dayanaklarını kanunlar ve yönetmelikler çerçevesinde inceleyen araştırmalar kısıtlıdır. Ülkemizde turist rehberliğine dair en eski düzenleme 1890 tarihli olup (Tablo 1), turist rehberlerinin denetimine ve eğitimine de odaklanan 1971 tarihli ilk yönetmeliğin o dönemdeki adıyla "*Turizm ve Tanıtma Bakanlığı*" tarafından çıkarılmasıyla hız kazanmış ve günümüze dek çok sayıda[1] turist rehberliği yönetmeliği yayımlanmıştır (Çokişler 2021).

"*29.10.1890 tarihli ve 190 sayılı Seyyahine Tercümanlık Edenler Hakkında Nizamname*", Osmanlı Devleti'nin o dönemde tercüman rehberlik yapan Ermeni, Rum, Süryani, Musevi, Fransız ve İtal-

Tablo 1. Seyyahlara Tercümanlık Edeceklere Ait Nizamname (Dahiliye; Muhaceret) [2]

1. Madde

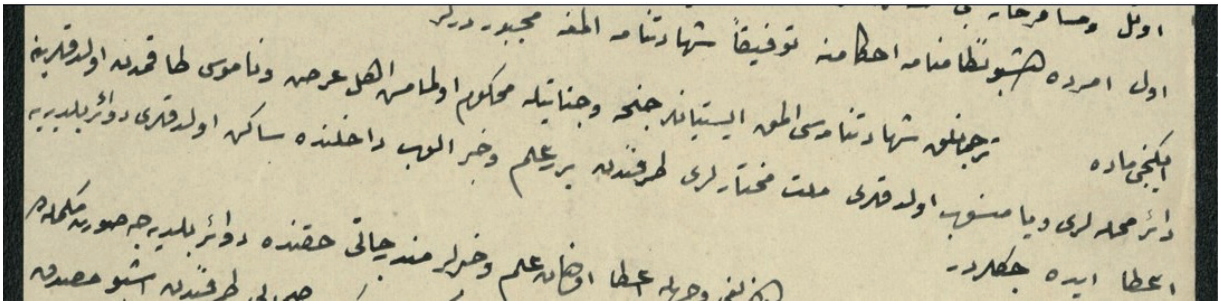
a. Osmanlıca Transkripsiyonu: "Seyāhat maksadiyle veyā sā'ir sūretle Memâliki Devleti 'Aliyye'ye gelenlere ücretle tercümanlık itmek isteyenler ile otel ve müsāfirhāne gibi sākin oldukları mahal müdirleri tarafından seyyāhîne tercümanlık itmek üzere irāde olunan kimseler evvel emirde işbu nizamnāme ihtāsına tevfîkan şehādetnāme almaġa mecbūrdurlar."

b. Günümüz Türkçesine Uyarlanmış Hali: "Seyahat vb. amaçlarla Osmanlı Devleti'ne gelenlere tercümanlık yapmak isteyenler ile otel ve misafirhane gibi konakladıkları yerlerin müdürleri tarafından seyyahlara tercümanlık yapmak için görevlendirilenler öncelikle bu düzenlemeye (tüzüğe) uygun izin belgesi almak zorundadırlar."

[1] Tablo 3'ten de anlaşılacağı üzere (doğrudan ve dolaylı olarak) turist rehberliği ile ilgili 1890'dan günümüze kadar 30'dan fazla yasal dayanak çıkarılmıştır.

[2] Arşiv vesikasının dijital versiyonu için bkz.: *Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi* (BOA), Hariciye Nezareti (HR.İD.), Dosya: 178, Gömlek: 43. Bu Nizamnameye benzer bir yasal dayanak olan *"Oteller, Misafirhaneler ve Seyyahlara Tercümanlık Edecekler Hakkında Nizamname (Dahiliye; Muhaceret)"* için bkz.: Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Hariciye Nezareti (HR.İD.), Dosya: 178, Gömlek: 44.

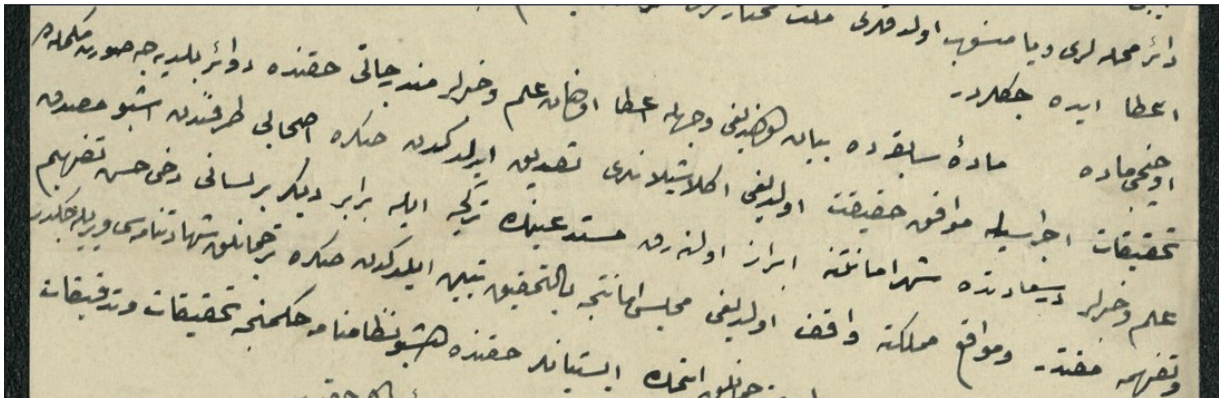
2. Madde

a. Osmanlıca Transkripsiyonu: "Tercümanlık şehâdetnâmesini almak isteyenler cünha ve cinâyetle mahkûm olmamış, ehli ırż ve nâmus takımından olduklarına dâ'ir mahalleleri veyâ mensûp oldukları millet muhtarları tarafından birer 'ilmühaber alıp dâhilinde sâkin oldukları devâ'iri belediyeye i'ta edeceklerdir."

b. Günümüz Türkçesine Uyarlanmış Hali: "Tercümanlık belgesini almak isteyenler küçük suçlardan ve cinayetten hüküm giymemiş, ırz ve namus sahibi kişiler olduklarına dair mahalle veya mensup oldukları millet muhtarlarından alacakları belgeyi ikamet ettikleri belediyeye vereceklerdir."

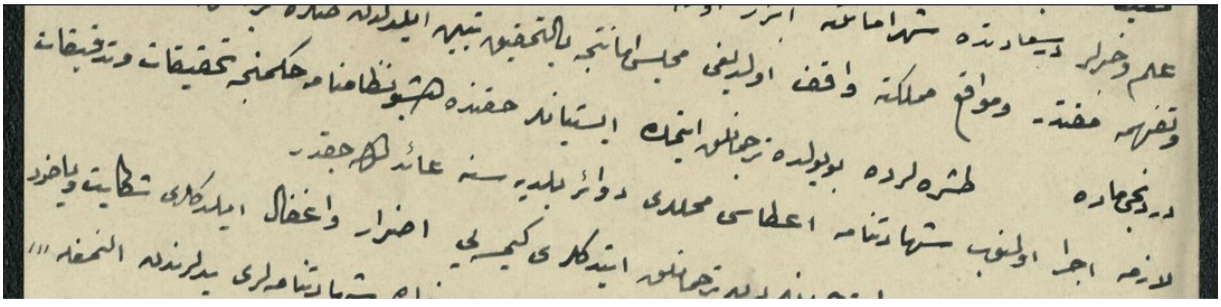
3. Madde

a. Osmanlıca Transkripsiyonu: "Madde'i sâbıkada beyân olunduğu vech ile i'tâ olunan 'ilmühaberler münderecâtı hakkında devâ'iri belediyece sûreti mükemmelede tahkikat icrâsıyla muvâfıkı hakîkat olduğu añlaşılanları tasdik edildikten soñra ashâbı tarafından işbu musaddak 'ilmühaberler Ders'âdette şehremânetine ibrâz olunarak müsted'inin Türkçe ile berâber diğer bir lisânı dahi hüsnü tefhîm ve tefehhüme muktedir ve mevâkı'i memlekete vâkıf olduğu meclisi emanetce bittatkik tebeyyün eyledikten soñra tercümanlık şehâdetnâmesi verilecektir."

b. Günümüz Türkçesine Uyarlanmış Hali: "Önceki maddede belirtilen belgeler belediye tarafından incelenerek, gerçeğe uygunluğu onaylandıktan sonra sahipleri tarafından İstanbul'da belediye başkanlığına ibraz edilerek ilgilinin Türkçenin yanında başka bir dili de anlayabildiği ve konuşabildiği ve ayrıca memleketin önemli yerlerine hâkim olduğu yetkili kurullarca incelendikten ve onaylandıktan sonra kendisine tercümanlık izin belgesi verilecektir."

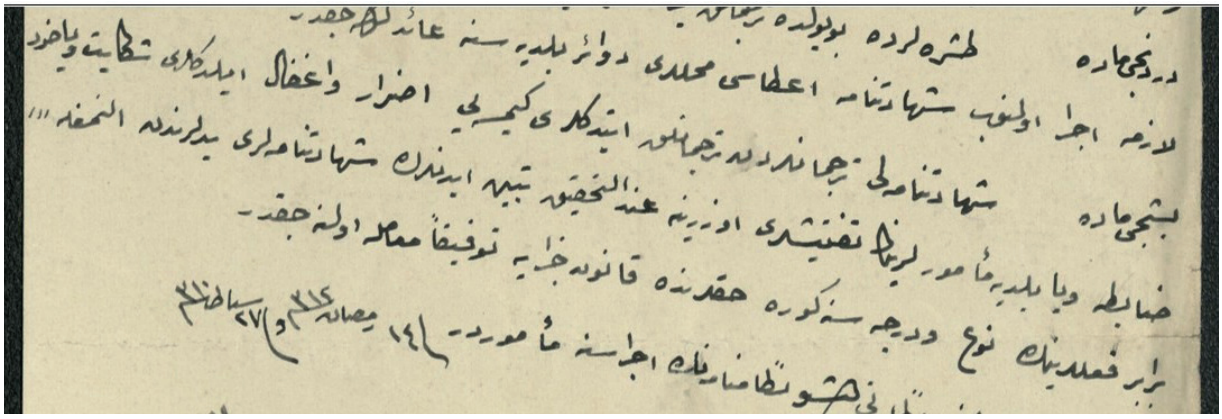
4. Madde

a. Osmanlıca Transkripsiyonu: "Taşralarda bu yolda tercümanlık itmek isteyenler hakkında işbu nizamnâme hükmünce tahkîkat ve tedkikatı lâzime icrâ olunub şehâdetnâme i'tâsı mahalleleri devâ'iri belediyesine 'âid olacaktır."

b. Günümüz Türkçesine Uyarlanmış Hali: "Taşralarda bu şekilde tercümanlık yapmak isteyenler hakkında işbu düzenleme (tüzük) uyarınca inceleme ve araştırma yapılması zorunlu olup, izin belgesi verme yetkisi ilgili belediyeye ait olacaktır."

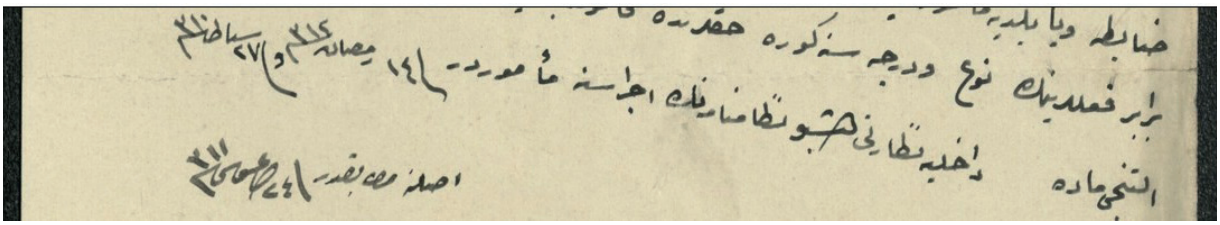
5. Madde

a. Osmanlıca Transkripsiyonu: "Şehâdetnâmeli tercümanlardan tercümanlık ettikleri kimseyi ızrar ve iğfâl eyledikleri şikâyet veyâhud zâbıta veyâ belediye me'murlarının teftîşleri üzerine 'indettahkik tebeyyün idenlerin şehâdetnâmeleri yedlerinden alınmağla berâber fi'illerin nev'i ve derecesine göre haklarında kânûnu cezâya tevfikan mu'âmele olunacaktır"

b. Günümüz Türkçesine Uyarlanmış Hali: "Şikâyet veya belediye memurlarının denetlemeleri üzerine tahkikat sonucunda; izin belgeli tercümanlardan, tercümanlık yaptığı kişileri rahatsız ettiği ve dolandırdığı anlaşılanların izin belgeleri ellerinden alınacak ve işledikleri suçun türüne ve derecesine göre haklarında ceza kanununa göre işlem yapılacaktır."

5. Madde

a. Osmanlıca Transkripsiyonu: "Dâhiliye nezâreti işbu nizamnâmenin icrâsına me'murdur."

b. Günümüz Türkçesine Uyarlanmış Hali: "Bu düzenleme (tüzük) İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülür."

* Osmanlı Türkçesi ile yazılmış bu arşiv vesikası ilk kez bir akademik çalışmada sunulmaktadır. [3]

yanların devlet aleyhine propaganda yapmasını engellemek maksadıyla yayımlanmıştır (Ahipaşaoğlu 2001). Bu düzenlemede, çevirmenlik belgesi almak isteyenlerin taşıması gereken özellikler, belgeyi almak için nereye müracaat edilmesi gerektiği, taşrada tercümanlık etmek isteyenlerle ilgili hususlar, çevirmenlerin tercümanlık ettikleri kişiyi rahatsız etmesi gibi hallerde uygulanacak cezalar ele alınmıştır (BOA, HR.İD., 178/43).

1890 tarihli Nizamname'nin yürürlükten kaldırılması, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının hemen akabinde 08.11.1925 tarihinde çıkartılan *"2730 sayılı Ecnebi Seyyahlara Tercümanlık ve Rehberlik Edecekler Hakkında Kararname"* ile olmuştur. Bu kararnamenin Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından imzalanan üst yazısının Osmanlı Türkçesi transkripsiyonu ve günümüz Türkçesine uyarlanmış hali Tablo 2'de gösterilmiştir. Mesleğe sıkı kurallar getiren bu kararnamede, tercüman rehberlerin eğitimi konusuna yoğunlaşılmış olsa da ülkede o dönemde bu faaliyetleri düzenleyecek bir kuruluş bulunmadığından, rehberlerin yeterliliklerini tespit etmek için yapılacak sınav koşulu pratikte uygulanamamıştır (Değirmencioğlu 2001).

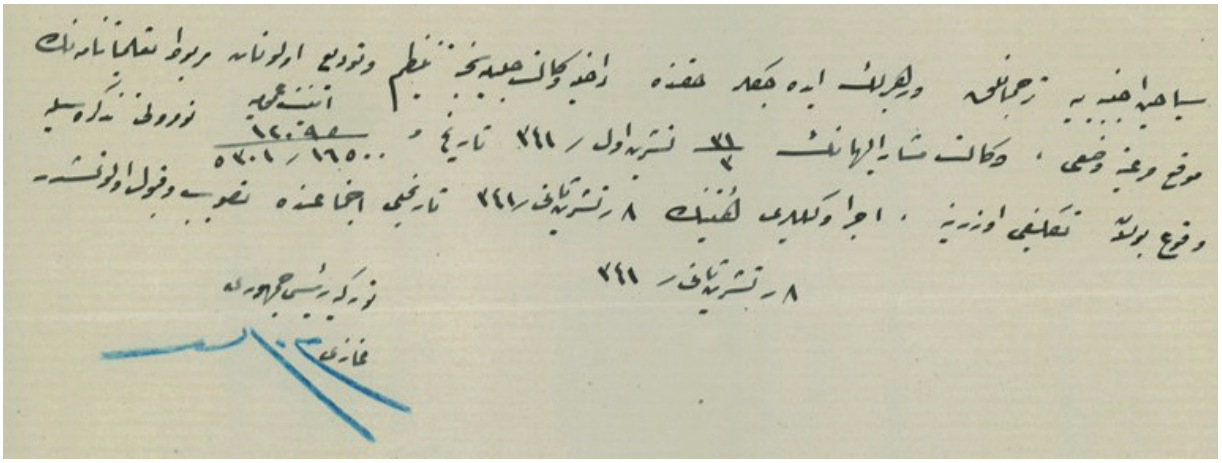
[3] Tetik'in yüksek lisans tezinde (2006: 155-156) bu belgenin transkripsiyonu ve Türkçeleştirilmiş hali bulunmakta, ancak Osmanlıca orijinal vesikası ve arşiv bilgisi yer almamaktadır. Bu nedenle arşiv vesikasının transkripsiyonu ve günümüz Türkçesine uyarlanmış hali birinci yazar tarafından *"Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi Transkripsiyon İşaretleri"* ışığında yeniden yapılmış ve arşiv bilgisi Tablo 1'in başlık dipnotunda belirtilmiştir.

1971 yılına gelindiğinde, turist rehberliğiyle ilgili ilk köklü ve kapsamlı yasal dayanak olması itibariyle önem taşıyan ve Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nca yayımlanan "*Tercüman Rehber Kursları ve Tercüman Rehber Yönetmeliği*" 03.09.1971 tarihli 13945 sayılı RG'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik, mesleğin kurumsallaşması açısından önemli bir kilometre taşı olarak görülmektedir (Değirmencioğlu 2001). 1971 yönetmeliğinden günümüze dek çeşitli tarihlerde değişiklik getiren pek çok yönetmelik yayımlanmış (Tablo 3) ve böylece mesleğin usul ve esasları daha net belirlenmiştir (Çokişler 2023).

21 Mart 1974'te yayımlanan yeni yönetmelikle beraber tercüman rehberlik yerini profesyonel turist rehberliği kavramına bırakmıştır (Değirmencioğlu 2019). 1974 tarihinde, 1971 yönetmeliği değiştirilmiş ve "*Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği*" (PTRH) adını almış ve 1983, 1988 ve 1995 ve 2005 tarihlerinde yine değişikliklere uğramıştır (Çolakoğlu, Epik ve Efendi 2010). Turist rehberliğinin bir meslek statüsü kazanması, yasal haklara sahip olabilme ve ilgili kanunun çıkarılabilmesi adına sektörde görev yapan turist rehberleri, rehberlik meslek odaları, dernekler, öğretim elemanları ve çok sayıda ilgili kişi ve kurum çaba göstermiş, bu çabanın ve 30 yıllık bekleyişin sonucunda 2012 yılında çıkan TRMK ile meslek yasallaştırılmıştır (Eker ve Zengin 2016). 22 Haziran 2012'de RG'de yayınlanan 6326 Sayılı TRMK ile beraber yeni bir döneme girilmiş, çalışma kartı, eylemli / eylemsiz rehber, ruhsatname gibi yeni kavramlar tanımlanmış ve Kanunun 8. maddesine istinaden pek çok şehirde yeni reh-

Tablo 2. Seyyahini Ecnebiyeye Tercümanlık ve Rehberlik Edecekler Hakkında 08.11.1925 Tarihli Kararname Onayı [4]

Kararnamenin Gazi Mustafa Kemal Atatürk Tarafından Onaylanan Metni

a. Osmanlıca Transkripsiyonu: "Seyyāhini ecnebiyyeye tercümanlık ve rehberlik idecekler hakkında Dāhiliye Vekâleti Celîlesince tanzim ve tevdi' olunan merbut ta'limatnāmeniñ mevki'i mer'iyyete vaz'ı , Vekâleti müşārünileyhānıñ 31/3 Teşrînievvel 341 tārih ve Emniyeti Umūmiyye 12095/5301-16500 numroli tezkiresiyle vukū' bulan teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyetiniñ 8 Teşrînisāni 341 tārihli ictimā'ında tasvîb ve kabûl olunmuştur."

b. Günümüz Türkçesine Uyarlanmış Hali: "Yabancı gezginlere tercümanlık ve rehberlik yapacaklar hakkında İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanıp sunulan ilişikteki talimatnamenin yürürlüğe girmesi, İçişleri Bakanlığı'nın 31 Ekim 1925 tarihli ve Emniyet Genel Müdürlüğü'ne ait 12095/5301

* *Osmanlı Türkçesi ile yazılmış bu arşiv vesikası ilk kez bir akademik çalışmada sunulmaktadır* [5]

[4] Arşiv vesikasının dijital versiyonu için bkz.: Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Başbakanlık Kararlar Daire Başkanlığı (1920-1928) (30-18-1-1), Kutu: 16, Gömlek: 70, Sıra: 5, 08 Kasım 1925

[5]Tetik'in yüksek lisans tezinde (2006: 157-160) bu belgenin transkripsiyonu ve Türkçeleştirilmiş hali bulunmakta, ancak Osmanlıca orijinal vesikası ve arşiv bilgisi yer almamaktadır. Bu nedenle arşiv vesikasının transkripsiyonu ve günümüz Türkçesine uyarlanmış hali birinci yazar tarafından "Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi Transkripsiyon İşaretleri" ışığında yeniden yapılmış ve arşiv bilgisi Tablo 2'in başlık dipnotunda belirtilmiştir.

ber odaları kurulmuştur[6] (Acar 2014). 6326 sayılı TRMK'nin mesleğe getirdiği yeni düzenlemeler arasında Turizm Bakanlığınca düzenlenen rehberlik sertifika programlarının Bakanlık gözetiminde olmak kaydıyla TUREB'e devredilmesi, Bakanlık veya yükseköğretim kurumlarınca düzenlenen uygulama gezilerinin ve gezi sonundaki sınavları yapma yetkisinin yine Bakanlık denetiminde olmak kaydıyla TUREB'e devredilmesi, ruhsatname almanın, rehber odalarına üye olmanın, acente ve rehber arasında tur öncesi sözleşme yapmanın zorunlu hale getirilmesi, taban ücretin altında yürütülen rehberlik faaliyetlerine idari para cezası getirilmesive meslek kuruşlarını denetlemede her türlü yetkinin Bakanlığa verilmesi gibi önemli düzenlemeler yer almaktadır (Yenipınar vd. 2014).

2012 tarihli TRMK'nin, rehberlerin bakış açılarıyla bir tutum ölçeği üzerinden incelendiği bir araştırmada, rehberlerin en çok mağduriyet yaşadığı konuların taban ücret ve kaçak rehberlik problemi olduğu, TRKM'de rehberlik eğitimi hususunda eksiklikler bulunduğu ve bundan sonra mevzuatta yapılacak düzenlemelere ilişkin akademik camia ve meslek kuruluşlarının da fikirlerinin alınması gerektiği vurgulanmıştır (Zengin vd. 2017). Dünya genelinde belli bir standardı bulunmayan turist rehberliği eğitiminde, turist rehberliğini disiplin veya bilim dalı olarak kabul eden sadece Türkiye görülmektedir (Uçmuş 2021). Ancak ülkemizde de turist rehberliği eğitimiyle ilgili çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Bunlardan biri, 2002 yılında tespit edilen *parçalı yapı sorunu* olarak adlandırılan (Kuşluvan ve Çeşmeci 2002) sorun olup, örgün / uzaktan / ikinci öğretim ile verilen eğitimin dört (4) ayrı seviyede kendi içinde ön lisans, lisans, tezli veya tezsiz lisansüstü şekilde ayrılmasına sektör paydaşları arasındaki güç çatışmasının ve koordinasyonsuzluğun sebep olduğu belirtilmektedir (Çokişler 2022). Farklı seviyelerde eğitim alan rehber adaylarının aynı haklarla turist rehberi olabilmesinin eğitimde fırsat eşitsizliğini doğurduğunun altı çizilmektedir (Kuşluvan ve Çeşmeci 2002; Avcıkurt, Alper ve Geyik 2009).

Ercenk (1992), turist rehberliği mesleğinin sorunlarını üç ana başlıkta incelemiştir. Bu başlıklardan ikisi (kaçak/korsan rehberlik ve yabancıların çalıştırılması) dikkatlice incelendiğinde sorunların büyük bir kısmının yasal boşluklardan kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır (Ercenk 1992). Benzer şekilde, İstanbul Rehberler Odası'na kayıtlı 228 turist rehberinin anket sorularını yanıtlayarak katılım sağladığı bir araştırmada 6326 sayılı TRMK'nin mesleğe bir statü kazandırdığı ancak denetimin yetersiz olması sebebiyle bazı sorunları engelleyemediği tespit edilmiştir (Eker ve Zengin 2016). Yasal dayanakların rehberlik mesleğini doğrudan veya dolaylı olarak etkilediği göz önüne alındığında, araştırmada mesleğin yasal dayanaklarının kronolojik olarak incelenmesi güncel yasal düzenlemeye ışık tutarken bütüncül bir karşılaştırma yapılması, çalışmanın özgün değerini oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, yeni ve yeterince araştırılmamış bir konuda genellikle nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak konuyu derinlemesine incelemek ve ortaya yeni bir fikir sunmak amacıyla tercih edilen *keşfedici araştırma* yaklaşımı benimsenmiştir (Swedberg 2020). 1890'dan günümüze değin turist rehberliği mesleğine yönelik çıkarılan tüm yasal dayanaklar çalışmanın verilerini oluşturduğundan nitel veri toplama araçlarından biri olan arşiv/doküman taraması tercih edilmiştir (Kozak, 2021). Araştırmada 1890 tarihli Nizamname'den, 2024 yılına dek turist rehberliği mesleğine yönelik 30'dan fazla hukuki düzenlemeye; *Devlet Arşivleri Başkanlığı*, *Mevzuat Bilgi Sistemi* ve *RG* platformları kullanılarak detaylı arşiv taramasıyla erişilmiş ve kronolojik doküman incelemesi yapılmıştır. Tablo 1 ve Tablo 2'de yer alan turist rehberliğinin tarihsel kökenlerini yansıtan Osmanlıca vesikalar ise birinci yazar tarafından satın alınarak çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmada, *Bakanlık* ile Kültür ve Turizm Bakanlığı, *Birlik* ile de TUREB kastedilmektedir. Turist rehberliğinin yasal düzenlemeler çerçevesinde ele alındığı bu çalışmada, yazarlar; turist rehber-

[6] 2024 yılı Aralık ayı itibariyle Turist Rehberleri Birliği (TUREB) üyesi olan 13 oda bulunmaktadır (TUREB 2024)

liğinin bir uğraşı olmaktan öte, profesyonel yeterlilik, eğitim ve yetkinlik gerektiren bir meslek olduğunu vurgulamaktadır. Çalışmada, okuyucunun yasal düzenlemelerdeki değişiklikleri ve yenilikleri kolaylıkla takip edebilmesi amacıyla, konuya ilişkin tüm yasal dayanaklar kronolojik sırayla detaylı bir şekilde tablolaştırılmıştır (Tablo 3). Araştırmaya nitelik kazandırmak adına, özellikle 6326 sayılı TRMK'nin güncel (2024) ve ilk hali (2012) karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş; değişiklikler ve yenilikler, konu başlıklarına göre sınıflandırılarak Tablo 4'te özetlenmiştir. Bu değişikliklerin pek çok farklı alanı kapsamasına rağmen, yorumlama kısmında özellikle mesleğin icrasına ilişkin maddeler üzerinde odaklanılmıştır. Tartışma bölümünde ise, turist rehberlerinin, alan uzmanlarının ve meslek kuruluşlarının yazılı ve görsel basında yaptıkları açıklamalar da dikkate alınarak, konuya ilişkin farklı perspektifler değerlendirilmiştir. Konuyla ilgili sosyal medyada çıkan değerlendirme ve eleştirilere yer verilirken metnin intizamını bozmamak adına kısaltılmış erişim adresleri dipnotlarda belirtilmiş, okuyucuya kolaylık sağlamak adına YouTube paylaşımları gerçek zamanlı video adresleri ile verilmiştir. Çalışmanın özgün değeri, TRMK'de gerçekleştirilen güncel yasal değişikliklerin bütüncül ve tarihsel bir bakış açısıyla ele alınarak, alan yazınına önemli bir katkı sunmasıdır.

BULGULARIN YORUMLANMASI

Çalışmada turist rehberliği mesleğine yönelik 1890 yılından günümüze dek yapılan yasal düzenlemeler incelenmiş, her bir yasal dayanağın kendisinden önce yürürlükte olan bir önceki yasal düzenlemeye getirdiği yenilikler ve/veya değişiklikler tablolaştırılmıştır. Tablo 3'te yürürlüğe giren yasal dayanağın adı, tarihi ve ilgili düzenlemeler kronolojik olarak görülebilmektedir.

Tablo 3. Yasal Dayanaklar ve Getirilen Yenilikler ve/veya Değişiklikler

Yıl.Ay.Gün *Sayı.Tür*	**Yasal Dayanak Adı (Madde Sayısı)** • Getirilen Yenilikler ve/veya Değişiklikler
29.10.1890 190.Nizamname Bkz.: Tablo 1.	**Seyyahlara Tercümanlık Edenler Hakkında 190 sayılı Nizamname (6)** • Çalışma izin belgesinin alınması [*m.1*]; adli sicil açısından engel bir durumun bulunmaması [*m.2*]; Türkçeye ek olarak yabancı bir dili konuşmada ve anlamada yeterli olunduğunun belgelenmesi [*m.3*]; memleketin önemli yerlerine vakıf olunması [m.3] mesleğin icrası için zorunlu tutulmuştur. • Çalışma izin belgesi alanlar denetlenecektir. [*m.4*] • Ziyaretçileri rahatsız edici şekilde veya sahtekarca çalıştığı tespit edilenlere ceza uygulanacak. [*m.5*]
08.11.1925 2730.Kararname [1] Bkz.: Tablo 2.	**Seyyahini Ecnebiyeye Tercümanlık ve Rehberlik Edecekler Hakkında Kararname (11)** • MKS hakkında şu hususlar belirtilmiştir: Adli sicil yönüyle temiz ve yabancı dil yönünden yeterli bulunanların tercümanlık ve rehberlik için gerekli bilgiye sahip olup olmadığı, Belediyelerin oluşturduğu heyetin yapacağı sınavla ölçülecek [m.3,5]; başarılı olanlara verilen izin belgeleri sadece o belediye sınırlarında geçerli olacak [m.6]. • Rehberlerin ve tercümanların sorumluluğu belgeyi veren Belediyede olacak. [m.7] • Belediyelerin belirleyeceği rehber ve tercüman günlük ücretleri yolcu salonlarına asılacak. [m.9] • Mevzuata veya milli haysiyete aykırı hareket edenler tutuklanacak, belgeleri suçun derecesine göre geçici veya kalıcı olarak geri alınacak. [m.10] • 1890 tarihli 190 sayılı nizamname yürürlükten kaldırıldı. [m.11]
16.06.1932 2126.RG	**Türkiye'de Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında 2007 Sayılı Kanun (10)** • Sadece Türk vatandaşları rehberlik hizmeti sunabilir. [m.1]

[7] Bu Kararname, 11.11.1971-14012 RG'de yayımlanan 7/3329 sayılı Kararname ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Tablo 3. Yasal Dayanaklar ve Getirilen Yenilikler ve/veya Değişiklikler (Devam)

03.09.1971 13945.RG	**Tercüman-Rehber Kursları ve Tercüman-Rehber Yönetmeliği (51)** • TRC'lerin yetiştirilmesi, bunlara çalışma izin belgesi verilmesi ve bunların denetimi Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca yapılacak [m.1] ve Bakanlık TRC kursları açacak. [m.2] • Turist rehberinin dolaylı da olsa tanımı yapılmıştır. [m.6] • Bakanlığa bağlı "Otelcilik ve Turizm Eğitim Merkezlerinde" ülke genelinde 8 aylık süreli veya bölgesel düzeyde 3 aylık süreli kurslar açılacak [m.7]; kurs derslerinin içeriği kursun süresine göre belirlenecek. [m.8] • Kursa katılım için bazı ön şartlar (18 yaş tamamlama, Türk vatandaşı olma, en az lise ve dengi okul mezunu olma vb.) aranacak [m.9-10]; ayrıca genel kültürden ve yabancı dilden oluşan yazılı ve mülakat sınavlarından müteşekkil seçme sınavından başarılı olmak gerekecek [m.11-14]. Sınavlar Bakanlığın oluşturacağı komisyonca yapılacak [m.15-16]. • Kurslarda Bu Yönetmelikte belirlenen ve detaylandırılan dersler (*Genel Turizm, Turist Psikolojisi, Tercüman Rehberlik, Turizm Mevzuatı, Harita Bilgisi, Türkiye Coğrafyası, Bölgelerin Turistik Karakterleri, Dinler Tarihi, Sanat Tarihi, Edebiyat Tarihi, Sosyoloji, Türk Folkloru, Mitoloji, Tarih, Arkeoloji, Pratik Dersler, İlk Yardım*) verilecek [m.19-20] ve derslerin sonunda bitirme sınavlarından başarılı olunması istenecek. [m.21-22] • Kurslarda görev alacak personellere, yöneticilere, bunlara ödenecek ücretlere ve denetimlere ilişkin hususlara uyulacak. [m.23-30] • TRC'lerin döviz ve diğer gelirleri Bölge Müdürlüklerine belgeleriyle ibraz edilecek. [m.31] • Bakanlık TRC teşekküllerinin dernekleşmesini ve teşkilatlanmasını teşvik edecek. [m.46] • TRC'ler her ayıl mart ayında "TRC hüviyet kartını" TRC meslek teşekkülleri aracılığıyla ilgili Bölge Müdürlüklerine vizelettirecek; Bölge Müdürlüğü de bu vize bilgilerini ilgili belediyeye ve emniyet teşkilatına bildirecek. [m.32] • Belediyeler sadece vizeli rehberlere çalışma izni verecek. [m.33] • Acentelerin ve diğer kuruluşların düzenleyeceği gezilerde vizeli profesyonel TRC bulundurmak zorunlu olacak. [m.34] • TRC'ler müze ve ören yeri gibi yerlere ücretsiz girebilecek. [m.35] • Gümrüklere ve turist taşıyan vasıtalara serbest girişi sağlayan Bakanlıkça hazırlanan giriş kartları, TRC derneklerinin belirlediği TRC'lere ihtiyaç halinde verilecek. [m.36] • TRC'lerin ücret tarifeleri, Bölge Müdürü'nün başkanlığında bir komisyonca mart ayında tespit edilecek ve ilgili kuruluşlara ve TRC'lere bildirilecek. Fiyat tarifesi dışına çıkanlar hakkında disiplin işlemi başlatılacak. [m.37] • TRC'lere cezai müeyyide gerektirecek eylemleri için gerekli yaptırımlar uygulanacak. [m.38] • TRC'ler kimlik kartlarında belirtilen dil/diller dışında rehberlik yapılamayacak. [m.38(1-j)] • TRC'lerin denetimi; Bölge Müdürlükleri, emniyet ve belediye ilgilileri ve varsa TRC'ler Derneği iş birliği ile yapılacak. Yönetmeliğe aykırı hususlarda Bölge Müdürlüğünce yine yönetmeliğe göre gerekli işlem yapılacak ve durum Bakanlığa bildirilecek. [m.39] • TRC'ler kartlarına; dil sınavında başarılı olmaları durumunda dil [m.40], talep ettiği bölgenin fark (*coğrafya, arkeoloji, sanat tarihi, folklor ve mitoloji*) sınavlarından başarılı olması durumunda da bölge ekletebilecek [m.41]. • TRC'ler mesleği icra ederken TRC hüviyet kartını yanlarında bulunduracak ve Bakanlıkça verilen kokartlarını görünür şekilde takacak. [m.43] • TRC belgesini haiz olmadan mesleği icra edenler hakkında genel hükümlere göre işlem tesis edilecek. [m.42,44] • Üstün başarı gösteren TRC'lere şeref kartı verilecek. [m.45] • Amatör TRC kursları Bakanlığın kabul ettiği turizmle ilgili derneklerce, kurumlarca ve yüksek öğrenim öğrenci kuruluşları tarafından Bölge Müdürlükleri iş birliği ile Bakanlık izniyle açılabilecek. Kursların nasıl açılacağı, amatör TRC'lerin denetimi gibi hususlar Bölge Müdürlüklerinin kontrolündedir. [m.47] • Bu yönetmelik öncesinde TRC belgesi veren diğer kurum-kuruluşlar artık bu belgeyi veremeyecekler. [m.48] • Sadece Türk vatandaşı TRC'ler mesleği icra edebilecek. [m.49]

Tablo 3. Yasal Dayanaklar ve Getirilen Yenilikler ve/veya Değişiklikler (Devam)

28.09.1972 14320.RG	**Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu (38)** • Acentelerce düzenlenen turlarda TTB tarafından verilen TRC belgesini haiz en az bir TRC çalıştırma zorunlu olacak. [m.10] • Rehber kavramının tanımı yapıldı. [m.1*****] • En az 45 kişiye bir rehber ve obüslerde rehber bulundurma zorunlu olacak [m.10(a)*****]. • Turistlere sadece rehberler bilgi verebilecek. [m.10(a)*****] • Sözleşme yapma zorunlu olacak. [m.27(5)******] *****28.12.2006-5571 sayılı Kanun ile eklendi/değişti. ******07.06.2012-6326 sayılı Kanun ile eklendi/değişti.
21.03.1974 14834.RG	**PTR Kursları ve PTRY (46)** • PTR ifadesi ilk kez kullanılmıştır. • Ülkesel TRB kurslarının süresi 5 aya, bölgesel turist rehberliği kurslarının süresi 2,5 aya düşürülmüştür. [m.4] • Ülkesel ve bölgesel UG'nin asgari süreleri (21 gün ve 7 gün) belirlenmiştir. [m.9] • Kursiyerler bildikleri yabancı dilde hazırlayacakları en az 2 sayfalık kompozisyonu, kurs bitirme sınavlarından önce kurs yöneticisine teslim edecek ve bunu sözlü olarak sunacaklar. [m.18] • 03.09.1971 tarihli Yönetmelikle [m.19-20] belirlenen derslerin içerikleri bu Yönetmelikte detaylandırılmıştır. [m.20] • Bölgesel TRB kurs bitiminden en az 2 yıl sonra ülkesel TRB kursu bitirme sınavlarına başvurulabilecek. [m.25] • Disiplin cezaları kategorize edilmiş (*uyarma, RB'nin süreli geri alınması ve iptali vb.*). [m.36-39] • Turist alışverişlerinden komisyon almak gerekçesine bakılmaksızın disiplin cezası gerektirecek. [m.38] • Önceki yönetmelikle amatör TRC kursundan mezun olanlar bu yönetmelik kapsamında 1 yıl içinde, açılacak YDS'den başarı olurlarsa bölgesel TRH olabilecekler. [m.40] • 5 yıl hizmet süresi bulunan Bakanlık çalışanları (*yabancı dil şartını sağlamışlarsa*) rehberlik kursu bitirme sınavına doğrudan katılabilecekler ve başarılı olurlarsa ülkesel profesyonel TRH belgesi alabilecekler. [m.41]
18.04.1974 14862.RG	**RG'nin 21.03.1974 tarih ve 14834 sayılı Nüshasında Yayımlanan PTR Kursları ve PTRY'ye 2 Geçici Madde Eklenmesine Dair Yönetmelik (3)** • Yeni ücret tarifesi Nisan ayı bitimine kadar ilgililere duyulacak. [m.1] • Ülkesel rehberlik kurslarının zamanı (pazar, tatil günleri ve mesai saatleri dışında) ve süresi (11 hafta teorik ve 3 hafta UG şeklinde) değiştirilmiştir. [m.1]
04.04.1976 15549.RG	**RG'nin 21.03.1974 tarih ve 14834 sayılı nüshasında yayımlanmış bulunan "PTR Kursları ve PTRY"nin 22. Maddesinin Son Fıkrasının Değiştirilmesine ve Bu Yönetmeliğe Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Yönetmelik (3)** • Rehberlik kursundan başarısız olanlara tekrar sınava girme hakkı tanınmıştır. [m.1]
20.12.1981 17550.RG	**PTR Kursları ve PTRY (44)** • Ülkesel ve bölgesel turların süreleri (6 ay ve 3 ay olarak) değiştirilmiş. Kurslar, giriş sınavını kazanan adayların sayısı en az 35 olursa açılacak. [m.4] • Ülkesel UG en az 25 gün, bölgesel UG en az 15 gün olacak. Bu gezilerde görev alacak rehberlerde meslekte en az 2 yıl deneyim aranacak. [m.6] • Kurs derslerine "Devrim Tarihi" adlı bir ders eklenmiş. • Kursiyer, belirli tez konularından birini seçecek ve UG sonunda bitirme sınavından önce tezi yöneticisine teslim edecek. [m.18] • RKK'ler, her yıl ocak ayı içinde bölge müdürlükleri üzerinden vize ettirilecek. Nedeni önemsenmeksizin üst üste 2 yıl vize yaptırmayan rehberin meslekle ilişiği kesilecek. [m.31] • Bölge Müdürlükleri, TÜRSAB ve varsa TRB meslek kuruluşları, rehber ücretleri önerilerini haziran sonuna kadar Bakanlığa bildirecekler. Bakanlık da ücret tarifesini Temmuz'da ilgili kuruluşlara bildirecek. [m.35] • Turizm alanındaki gelişmeleri rehberlere aktarmak amacıyla en az 2 yılda bir (7 günden az 21 günden çok olmamak kaydıyla) Bakanlıkça geliştirme-inceleme semineri düzenlenecek [m.36]; bu seminerlere üst üste 2 kez katılmayanların RB'leri, kokartları ve kimlik kartları iptal edilecek. [m.40]

Tablo 3. Yasal Dayanaklar ve Getirilen Yenilikler ve/veya Değişiklikler (Devam)

16.03.1982 17635.RG	**2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu** • Belgeli işletmelerde nitelikli yabancı uzman personel ve sanatkârlar, Bakanlığın uygun görüşü ve İçişleri Bakanlığının izni ile 2007 sayılı Türkiye'de Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun hükümlerinden istisna tutularak çalıştırılabilecek. [m.18(a)]
08.09.1983 18159.RG	**Profesyonel Tercüman Rehberlik Yönetmeliği (42)** • "PTRH" yerine "PTRC" ibaresine tekrar dönülmüş. • Bölgesel kurslar kaldırılarak, sadece 6 ay süreli ülkesel kurslar açılabilecek. [m.5-6] • UG'ler en az 30 gün olacak. [m.8] • 14.01.1983 tarihli ve 17928 sayılı RG'de yayımlanan "*Türk Soylu Yabancıların Türkiye'de Meslek ve Sanatlarını Serbestçe Yapabilmelerine, Kamu veya Özel kurum, Kuruluş veya İşyerlerinde Calıştırılabilmelerine İlişkin Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik*" şartlarını taşıyan Türk Soylu Yabancılar da kurs giriş sınavlarına girebilecek. [m.10] • Kurs derslerine "Halkla İlişkiler ve Pazarlama" adlı bir ders eklenmiş, derslerden "Harita Bilgisi" çıkarılmış. [m.15] • Kursiyer, gezi programı konularından seçeceği ve yabancı dilde hazırlayacağı projeyi kurs bitirme sınavından önce kurs yöneticisine teslim edecek. [m.16] • Bitirme sınavlarında başarısız olanlara, bir kereye mahsus olmak üzere bütünleme sınav hakkı verilecek. [m.20] • Gezi aracı Bakanlıkça sağlanacak, yeme içme ve konaklama giderleri kursiyerlere ait olacak. [m.26] • Vize işlemleri 1 Nisan tarihine kadar yıllık yaptırılacak ve 4 yıl üst üste vize yaptırmayanların meslekle ilişkisi kesilecek. [m.28] • İlgili kurum ve kuruluşlar, rehber ücretleri konusundaki önerilerini Ekim ayı sonuna kadar Bakanlığa bildirecek. Bakanlık da ücret tarifesini Kasım ayında ilgili kuruluşlara bildirecek. [m.32] • Özel nite-likli kişilere (tercüman rehberlik bitirme sına-vına katılmak koşuluyla) Bakan onayı ile tercüman RB verilebilecek. [m.39]
02.07.1986 19152.RG	**PTRY (54)** • "PTRC" yerine tekrar "PTRH" ibaresi gelmiş. • 6 aylık ülkesel ve 3 aylık bölgesel olarak kurslar ikiye ayrılmış [m.5,8] • UG; ülkesel kurslarda en az 30 gün, bölgesel kurslarda ise en az 10 gün olacak. • Aykırı beyanda bulunanlar için ilgili savcılığa suç duyurusunda bulunulacak. [m.16] • Kurs derslerinden "Turist Psikolojisi" çıkarılmış [m.15]; bitirme tezi veya projesi uygulaması kalkmış. [m.24] • Adaylar sınavlarından başarılı olsa bile rehberlik kartı alabilmeleri için kurs sürecinde İl Müdürlüğünce yapılacak güvenlik soruşturması tamamlanması gerekecek. [m.26(b)] • Bakanlıktaki yapısal değişimle, Bölge Müdürlükleri kalkmış ve İl Müdürlükleri gelmiş. [m.29] • Kursta ve gezide görev alacak rehberlerin meslekte en az 5 yıl deneyimli olması zorunlu olacak. [m.32,37] • 1 Ocak ve 1 Nisan arasında vize yaptırma aşamasındaki rehberler, savcılıklardan alacakları güncel adli sicil belgesini ve her bir tur için tur formlarını İl Müdürlüklerine ibraz edecek. [m.39] • Bakanlığın yurtdışı teşkilatında görev alabilmek için açılan YDS'de başarılı olanlardan Bakanlıkta en az 10 yıl hizmeti olanlara, açılan kursların UG'lerine katılmak kaydıyla RB verilir. [m.50] • Yönetmelik ekinde "PTR İmtihan Giriş Formu" adlı bir dosya bulunmaktadır. [EK-I]
15.07.1987 19518.RG	**02.07.1986 Gün ve 19152 Sayılı RG'de Yayınlanan PTRY'nin 8. Maddesine Bir Fıkra, 19. Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi ile, 19. Maddenin (b) Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Yönetmelik (5)** • Kurslar; ülkeselde 6 aydan, bölgeselde 3 aydan kısa sürede bitirilebilecek. [m.1] • Genel Kültür İmtihanının geçer notu 50'den 60'a çıkarılmıştır. [m.2] • Sınav yapma, komisyon oluşturma, başvuruların incelemesi gibi hususlarda Bakanlık ile ÖSYM arasında bir protokol imzalanacak. [m.3]

Tablo 3. Yasal Dayanaklar ve Getirilen Yenilikler ve/veya Değişiklikler (Devam)

09.12.1988 20014.RG	**02.07.1986 Gün ve 19152 Sayılı RG'de Yayınlanarak Yürürlüğe Giren PTRY'nin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (6)** • Bakanlık dışındaki kişi ve kuruluşlar (bazı koşullar çerçevesinde) rehberlik kursu açabilecek. [m.3] • Bakanlık teşkilâtında en az 10 yıl çalışmış ve 07.02.1988 tarihli ve 19778 sayılı RG'de yayımlanan "*Yurtdışında Görevlendirilecek Memurların Seçim Esaslarına Dair Yönetmelik*"in 4. maddesi kapsamında yer alan ve Bakanlığın yurtdışı teşkilâtında Müşavir ve Ateşe görevinde bulunmuş olanlara ve üniversite mezunlarından aynı Yönetmelik esaslarına göre yabancı dil kariyerleri belirlenmiş ve üniversitelerin ilgili bölümle-rinde "doktora" dereceli akademik kariyer yapmış olanlara açılan kursların yurtiçi UG'lere katılmak ve kurs sonunda yapılan sınavı başarmak kaydıyla RB verilir. [m.4]
25.09.1989 20293.RG	**02.07.1986 Gün ve 19152 Sayılı RG'de Yayınlanarak Yürürlüğe Giren PTRY'nin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (7)** • Bakanlık dışındaki kişilere veya kuruluşlara verilen kurs açma yetkisi sonlandırılmış. [m.5] • Bakanlık dışındaki kursları devamsızlık nedeniyle tamamlayamayanlara 1 kereliğe mahsus Bakanlık kursuna girme hakkı verilecek. [gm.1-2]
15.05.1990 20519.RG	**02.07.1986 Gün ve 19152 Sayılı RG'de Yayınlanarak Yürürlüğe Giren PTRY'nin 18. Maddesinin Değiştirilmesi ve Bazı Maddelerinin Yeniden Düzenlenmesine Dair Yönetmelik (6)** • Bakanlık dışında hiçbir kuruluş rehberlik kursu açamayacak; ayrıca Valilik, Bakanlık kontrolörleri, eğitim dairesi başkanı, il turizm müdürleri ve yardımcıları, turizm danışma müdürleri ve Bakan-lıkça görevlendirilen yetkililer dışında rehberleri kimse denetleyemeyecek. [m.3] • Bakanlığın yurtdışı teşkilatında görev alabilmek için açılan YDS'de başarılı olup Bakanlıkta en az 10 yıl çalışmış olanlara, açılan kursların uygu-lama gezilerine katılmak kaydıyla RB verilir. [m.4]
09.08.1995 22369.RG	**PTRY'nin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması ve Bir Madde Eklenmesine Dair Yönetmelik (9)** • Gezilerde Bakanlıkça sağlanacak araç ücretleri ile yeme-içme ve konak-lama giderleri kursiyerler tarafından ödenecek. [m.4] • Üniversitelerin rehberlik bölümlerinden mezun olanlara Bakanlıkça yapılacak sözlü ve yazılı YDS'de başarılı olmaları veya ÖSYM'ce yapılacak YDS'de en az (c) düzeyinde başarı sağlamaları ayrıca tatbikat gezilerine katıldıklarını da belgelendirmeleri halinde Bakanlıkça belge ve kimlik kartı verilecek. [m.7]
15.05.1997 22290.RG	**PTRY'nin Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (3)** • Bitirme sınavlarında başarılı olanlar Bakanlığın belirlediği il ve ilçelerdeki Bakanlığa bağlı Turizm Danışma Müdürlüklerinde 1 aylık ücretsiz staj yapmaları gerekecek. [m.1]
11.02.1998 23255.RG	**PTRY'de Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (9)** • Vize talebinde bulunan rehberler, meslek kuruluşlarına aidat borçlarının bulunmadığına dair belgeyi ve savcılıktan alınmış o yılın tarihini taşıyan adli sicil belgesini İl Müdürlüklerine ibraz edecekler. [m.4] • Ocak ayında uygulanacak rehber taban ve tavan ücret teklifleri aralık ayı içerisinde, temmuz ayında uygulanacak ücret teklifleri ise haziran ayı içerisinde İl Müdürlükleri, TÜRSAB ve meslek kuruluşları tarafından Bakanlığa bildirilecek. Bakanlık ocak ve temmuz aylarında uygulanacak rehber taban ve tavan ücretlerinin tespitine ilişkin kararını aralık ve haziran ayı sonuna kadar ilgili kurum ve kuruluşlara bildirecek. [m.5]
19.04.1999 23671.RG	**PTRY'de Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (4)** • Farklı bir ilde aynı nitelikte kurs açılması halinde Bakanlıkça kabul edilebilir mazereti olan kursiyerlerin nakil işlemleri Bakanlık onayı ile yapılabilecek. [m.1]
22.12.1999 23914.RG	**PTRY'de Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (7)** • Vizesinin yapılmasında disiplin yönünden sakınca olmadığına dair meslek kuruluşlarından (rehber üye olsun veya olmasın) belge alınmak zorunda. [m.1]
21.11.2000 24237.RG	**PTRY'de Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (3)** • Vizesinin yapılmasında disiplin yönünden sakınca olmadığına dair meslek kuruluşlarından (rehber üye olsun veya olmasın) belge alınması zorunluluğu kaldırıldı. [m.1]

Tablo 3. Yasal Dayanaklar ve Getirilen Yenilikler ve/veya Değişiklikler (Devam)

14.12.2000 24260.RG	**PTRY'ye Bir Ek Madde Eklenmesine Dair Yönetmelik (3)** • Rehberler, Zorunlu Hizmet İçi Eğitim Seminerlerinden en az 3 tanesine her yıl katılacak ve katıldıklarını belgeleyecekler, aksi durumda rehberlerin yıllık vize işlemi yapılmayacak. [m.1]
14.02.2001 24318.RG	**PTRY'de Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (12 Madde)** • KPDS'den C düzeyinde sonuç alanlar Bakanlığın düzenlediği Seçme Sınavlarından 2.'si olan yazılı YDS'den muaf olacak. Ayrıca Bakanlık seçme sınavlarını gerek duyarsa ÖSYM'ye yaptırabilecek. [m.5] • Bakanlıkta 10 yıl hizmeti olanlardan KPDS'den en az C seviyesinde başarılı olanlara UG'lere katılmaları durumunda RB verilecek. Belge alanlar devlet memuriyetinden çekilmedikçe vize işlemi yapamayacak ve rehberlik mesleğini icra edemeyecek. [m.9]
15.03.2003 25049.RG	**PTRY'nin 36. Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik (3)** • Zorunlu hizmet içi eğitim seminer giderleri katılımcı rehberler tarafından karşılanacak. [m.1]
25.11.2005 26004.RG	**PTRY (57)** • PTRH'nin kapsamlı ve detaylı tanımlaması yapılmış. [m.4] • Seçme sınavında her yabancı dil için kurulacak komisyon üyeleri; en az (B) seviyesinde KPDS belgesine sahip olan, üniversite öğretim görevlileri ile Bakanlık veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarından görevlendirilecek üyelerden oluşacak. Dil eğitimi veren öğretim görevlilerinden KPDS belgesi istenmeyecek. [m.14] • TRB meslek dersi eğiticisi, fakülte ve yüksekokullar ile meslek kuruluşu tarafından il müdürlüğüne önerilen öğretim görevlileri veya öğretim görevlisi bulunamadığında en az 8 yıllık RB'ye sahip ve mesleki tecrübesi olan birden fazla aday arasından seçilecek. [m.21] • UG süresi (ülkesel) 36 gündür. [m.23] • 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi çalıştıkları halde vize yaptıranlar hakkında gerekli işlemler yapılmak üzere kurumlarına bildirilir. [m.36] • Üst üste 2 defa vize yaptırmadığı için kimlik kartları iptal edilen rehberlerin yeniden mesleğe dönebilmeleri için, açılacak bir kursun bitirme ve bütünleme sınavlarında başarılı olmaları gerekir. Bu durumda olanların sayısı en az 100 olması halinde müstakil bir sınav da yapılabilecek. [m.37] • Fiilen 20 yıl mesleği icra etmiş rehberlere rehberlik onur kartı verilir. Bu kartı alanlar çalışmak istediklerinde, her yıl sağlık raporunu ve 3 ay içinde alınmış adli sicil belgelerini vize süresi içinde bağlı bulundukları il müdürlüklerine ibraz ederlerse hizmet içi eğitimden ve vizeden muaf olacaklar ve bu rehberlerin durumu il müdürlüğünce Bakanlığa bildirilecek. [m.38] • Rehberlik bölümü mezunlarından KPDS'den en C düzeyinde başarılı olanlar, UG'ye katıldıklarını belgelemeleri halinde RKK alabilecek. Ayrıca rehberlik bölümü için UG'lerde en az 8 yıllık tecrübeli rehber bulundurulacak ve bu gezi programı Bakanlığa sunulacak. [m.42] • Turizm çeşitleri ve bölgelerine göre uzman rehber yetiştirilmesi ile rehberlerin çeşitli konularda eğitilmesi amacıyla Bakanlığın onayı ve denetiminde protokollerle düzenlenen eğitimlere katılan ve eğitim sonucunda yapılan sınavlarda başarılı olan rehberlere, Bakanlık tarafından düzenlenen eğitime göre bir belge verilir. [m.43]
29.03.2008 26831.RG	**PTRY'de Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (3)** • Mazeretleri kabul edilenler dışında herhangi bir nedenle zorunlu hizmet içi eğitim veya telâfi seminerlerine katılmayan rehberlerin yıllık vizesi yapılmaz. [m.1]
24.02.2010 27503.RG	**PTRY'de Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (6)** • 2 yıl üst üste vize yaptırmadıkları için RKK'si iptal edilenler; kayıtlı oldukları il müdürlüğünden alacakları RKK'nin iptal edildiğine ilişkin yazı ile birlikte başvurmaları halinde, açılacak herhangi bir kursun bitirme ve bütünleme sınavlarına katılarak başarılı olmaları şartıyla yeniden RKK alabilirler. [m.3] • Devlet memurları ile ilgili 25.11.2005 tarihli PTRY'nin 36. maddesinde belirtilen husus, disiplin cezası başlığı altına taşınmış. [m.4]

Tablo 3. Yasal Dayanaklar ve Getirilen Yenilikler ve/veya Değişiklikler (Devam)

12.01.2012 28171.RG	**PTRY'de Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (16)** • 14.12.2000 tarihli ve 25.11.2005 tarihli Yönetmeliklerle gelen hizmet içi eğitim seminerlerindeki 3 konudan biri zorunlu hale getirilmiş. [m.3] • Kurumları ile ilişkileri kesilen memurlar yeniden mesleğe dönebilmeleri için, memuriyetten ilişkilerini kestikleri tarihten itibaren 2 yıl içerisinde Bakanlığa müracaat etmeleri gerekmektedir. [m.4] • Bakanlıkça yılda 2 kez belirlenen rehberlik taban ücretleri yılda 1 kez belirlenecek. [m.40]
22.06.2012 28331.RG	**6326 Sayılı TRMK (15)** • Tablo 4'te incelenmiştir.
23.02.2013 28568.RG	**TRMY (67)** • Danıştay 8. Dairesinin 14.02.2018 tarihli ve E.:2014/4719; K.:2018/767 sayılı kararı ile bu Yönetmelik iptal edilip yerine 26.12.2014 tarihli Yönetmelik çıkarıldığı için burada kritik edilmemiştir.
26.12.2014 29217.RG	**TRMY (71)** • ÇK, ruhsatname, eylemli ve eylemsiz rehber [m.2]; TRH ve TRB hizmeti [m.3] tanımlamaları yapılmıştır. • MKŞ'den biri olan ÖSYM'in yaptığı YDS'den alınan geçerlilik süresini yitirmemiş en az 75 puan veya bu puana denk puan alındığı belgelenecek. [m.3] • Birlik ve TÜRSAB'ın ortak önerileri ve Bakanlığın onayıyla turizm sektörünün ihtiyaçları dikkate alınarak, belirlenen dillerde Bakanlığın gözetimi ve denetimi altında Birlik tarafından ülkesel/bölgesel TRB sertifika programları düzenlenebilecek. [m.4] • Sertifika programı dersleri ve konferans konuları belirlenmiş; derslere flora, fauna ve doğa tarihi eklenmiş. [m.9] • Son 10 yılda en az 8 yıl kesintisiz eylemli bölgesel TRB yapanlara diğer şartları sağlamaları halinde ülkesel rehber olabilecekler [m.17] • Eylemsiz TRH'ler organ seçimlerinde oy kullanamayacak ve ÇK'leri iptal edilecek. [m.19] • MKŞ'yi haiz TRB bölümü mezunları, doğrudan veya posta yoluyla Bakanlığa başvuracak. [m.23] • TRH'ler, mesleklerini Türkçe icra edebilecekler. [m.29-(1)] • Birlik ve odaların kuruluşlarına, faaliyetlerine, görev ve yetkilerine ilişkin detaylar belirlenmiş. [m.50-m.69] • 25.11.2005 tarihli Yönetmeliğe tabi olanların mağdur olmaması için 1 kereliğe mahsus Sınav ve UG istisnaları tanınmıştır. [gm.(1)(2)]
12.01.2019 30653.RG	**TRMY'de Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (5)** • Mesleğe kabul başvurusunda e-Devlet kapısının kullanılabilecek. [m.2,3]
27.04.2024 32529.RG	**TRMK ile Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 7500 Sayılı Kanun (13)** • Tablo 3'te incelenmiştir.
07.11.2024 32715.RG.1	**6326 Sayılı TRMK ile Kültür ve Turizm Bakanlığına Verilen Yetki ve Görevlerin Uygulanmasına Dair Yönetmelik (42)** • EP ve EPY, gezi yöneticisi, sistem, uygulama gezisi, ülkesel turist rehberi kavramları tanımlara eklenmiştir. [m.3] • Ülkesel veya bölgesel TRB EP'lerini; Bakanlık, birlikler veya Bakanlığın yetkilendireceği konusunda uzmanlaşmış kamu kurum ve kuruluşları düzenleyebilecek ve EP katılımcılarına anket uygulanabilecek. [m.4(1)] • EP'ye uzak doğu dillerinden başvuracaklarda ön lisans düzeyi, TRB bölümü dışındaki bölümlerden başvuracaklarda ise en az lisans düzeyi mezuniyet şartı aranacak. [m.6(1)] • EP dersleri belirlenmiş; derslerden "ikonografi" çıkarılmış, "tarihi eserlere ilişkin suçlar", "Osmanlı İmparatorluğu Tarihi", "Roma, Yunan ve Bizans Tarihi" dersleri eklenmiş, "arkeoloji ve mitoloji" gibi bazı dersler ise birleştirilmiş. [m.8(1)] • EP'yi düzenleyen ilgili kuruluş şartları sağlamaları kaydıyla EPY'yi belirleyecek ve Bakanlık EPY'yi onaylayacak. [m.10(1-2)] • EP için seçme sınavı tanımlanmamış ancak EP sonunda bir sınav tanımlanmış. [m.13(1-9)]

Tablo 3. Yasal Dayanaklar ve Getirilen Yenilikler ve/veya Değişiklikler (Devam)

	• UG'nin usul ve esasları Bakanlıkça belirlenecek; Bakanlığın görevlendirdiği gezi yöneticisinin düzenleyeceği gezi raporları Birliğe değil Bakanlığa iletilecek. EP ve UG sınavları ayrı ayrı tanımlanmıştır. [m.14-21] • Uzak doğu dillerini bilen veya Arkeoloji ve Sanat Tarihi mezunları MKS'den muaf tutulacak. [m.22 (2)] • ÖSYM'nin YDS takvimi dışındaki dillere ait YDS'leri Bakanlık Birliğe veya yetki vereceği kurum/kuruluşlara yaptırabilecek; Bakanlığın talebine rağmen Birlik 6 içinde YDS yapamazsa sınavı doğrudan Bakanlık yapabilecek. [m.23(1-6)] • Eylemsiz TRH'lerin yeniden mesleğe kabul sınavına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenecek. [m.24(1-2)] • Mesleğe kabul başvurusu e-Devlet aracılığıyla sistemden yapılabilecek ve başvurusu kabul edilen ruhsatnameler dijital düzenlenecek. [m.26(1-6)] • Rehberlik taban ücretinin %75'inden az olmamak kaydıyla; TRB'yi Türkçe icra edenlerin taban ücreti Bakanlıkça belirlenecek. [m.29(2)] - Meslek kuruluşlarının denetimi ve gözetimine ilişkin hususlar belirtilmiş. [m.32]
07.11.2024 32715.RG.2	**TRMY (42 Madde)** • Şartlar uygunsa mevzuata ve meslek etik ilkelerine uygun olarak Türkçe rehberlik yapılabilecek. [m.10(1)] • Meslek etik ilkelerinden "*Hediye alma ve menfaat sağlama yasağına uymak*" ibaresi çıkarılmış. [m.11(1)] • Kanuna aykırı şekilde EP düzenleyenlerle ruhsatnamesiz veya ÇK'siz rehberlik yapanlar hakkında önceki Yönetmeliğin "*durum Cumhuriyet savcılığına bildirilir.*" uygulaması kaldırılmış, "*Kanunun 7. maddesinin 5. fıkrası hükümleri uygulanır*" hükmü yani idari para cezası getirilmiş. [m.21(4)] • 1 aydan 3 aya kadar meslekten geçici men cezasındaki "*1618 sayılı Kanunun 30. maddesinin 3. fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere*" ibaresi kaldırılmış [m26(1-a)]; bu ceza kapsamına "*Kanunun 7. maddesinin 6. fıkrasında belirtilen fiilin 5 yıl içinde 2 kez işlenmesi*" yani komisyonculuk veya hanutçuluk nedeniyle para cezasıyla 2 kez cezalandırılması durumu alınmış [m26(1-b)].

Kaynak: Tablo yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

ÇK: Çalışma Kartı
EP: Eğitim Programı
KTB: Kültür ve Turizm Bakanlığı
MKS: Mesleğe Kabul Sınavı
PTR: Profesyonel Turist Rehberliği
PTRH: Profesyonel Turist Rehberi
RB: Rehberlik Belgesi
RKK: Rehberlik Kimlik Kartı
TRB: Turist Rehberliği
TRMK: Turist Rehberliği Meslek Kanunu
TTB: Turizm ve Tanıtma Bakanlığı
UG: Uygulama Gezisi
DB: Daire Başkanlığı
EPY: Eğitim Programı Yöneticisi
MK: Meslek Kanunu
MKŞ: Mesleğe Kabul Şartları
PTRC: Profesyonel Tercüman Rehber
PTRY: Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği
RG: Resmî Gazete
TRC: Tercüman Rehber
TRH: Turist Rehberi
TRMY: Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği
TÜRSAB: Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
YDS: Yabancı Dil Sınavı

Bu çalışmada, 6326 sayılı TRMK'nin 2012 ve 2024 versiyonları karşılaştırılmıştır. Tablo 4'te, yasal değişiklikler 'eğitim programları', 'yabancı dil şartları' ve 'uygulama gezileri' gibi başlıklarda özetlenmiştir.

2024 tarihli yeni yasal düzenleme ile mesleğe kabul şartlarıyla (MKŞ) ilgili olarak; eğitim programlarını düzenleme talebinin Bakanlığa, ÖSYM sınav takvimine alınmayan dillere yönelik yabancı dil sınavı yapma yetkisinin konusunda uzmanlaşmış kurum ve kuruluşlara verilmiş [m.3(1-c)], böylece birlik yetkileri başka kurumlarla paylaşılmıştır [m.3(1-c), (1-ç), (1-d)]. Bunlara ek olarak, yabancı dil şartı ile ilgili hususlar

Tablo 4. 6326 Sayılı TRMK İlk ve Güncel Halinin Karşılaştırılması

Bağlam	***a***. *6326 Sayılı TRMK (22.06.2012) (İlk)* ***b***. *6326 Sayılı TRMK (27.04.2024) (Güncel)*
MKŞ - Eğitim programı düzenleme talebinin Bakanlığa verilmesi - Birlik yetkilerinin başka kurumlarla paylaşılması	***a***. *"Üniversitelerin turist rehberliği bölümlerinin önlisans, lisans veya yüksek lisans programlarından mezun olmak veya üniversitelerin turist rehberliği bölümü dışındaki diğer bölümlerinden en az lisans düzeyinde mezun olduktan sonra, ~~birliklerin ve Türkiye Seyahat Acentaları Birliğinin ortak önerileri ve Bakanlığın onayıyla~~ turizm sektörünün ihtiyaçları da dikkate alınarak belirlenen dillerde, gerektiği hâllerde belirlenen bölgelerde, yönetmelikle kurs ve sınavlara ilişkin belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde Bakanlığın gözetimi ve denetimi altında birlikler tarafından düzenlenen ülkesel veya bölgesel turist rehberliği sertifika programını başarıyla tamamlamak."* [m.3(1-c)] ***b***. *"Üniversitelerin turist rehberliği bölümlerinin ön lisans, lisans veya yüksek lisans programlarından mezun olmak veya üniversitelerin turist rehberliği bölümü dışındaki diğer bölümlerinden en az lisans düzeyinde mezun olduktan sonra turizm sektörünün ihtiyaçları da dikkate alınarak belirlenen dillerde, gerektiği hâllerde belirlenen bölgelerde, yönetmelikle kurs ve sınavlara ilişkin belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde Bakanlığın talebiyle Bakanlığın gözetim ve denetimi altında birlikler veya konusunda uzmanlaşmış kamu kurum ve kuruluşları tarafından düzenlenen ülkesel veya bölgesel turist rehberliği eğitim programını başarıyla tamamlamak."* [m.3(1-c)]
MKŞ - Yabancı dil şartında seviyenin belirtilmesi - Birlik yetkilerinin başka kurumlarla paylaşılması	***a***. *"~~Birliklerin ve TÜRSAB'ın ortak önerileri ve Bakanlığın onayı ile belirlenen yabancı dillerden birinde, Bakanlığın gözetim ve denetimi altında yapacağı veya konusunda uzmanlaşmış kamu kurum veya kuruluşlarına yaptıracağı yabancı dil sınavında başarılı olmak veya yönetmelikle belirlenen yabancı dil yeterlik belgelerinden birine sahip olmak.~~"* [m. 3(1-ç)] ***b***. *"Bakanlık tarafından belirlenen yabancı dillerden birinde, mesleğe kabul sınavına başvuru tarihinden önceki son beş yıl içinde Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM) tarafından yapılan Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından (YDS) en az 75 puan almış olmak veya ÖSYM tarafından YDS'ye eşdeğerliliği kabul edilen uluslararası yabancı dil sınavlarında bu puana denk yabancı dil yeterlilik belgesine sahip olmak; Bakanlığın sınav yapılmasını istediği yıl içerisinde ÖSYM tarafından sınav takvimine alınmayan dillerde ise Bakanlığın talebiyle Bakanlığın gözetim ve denetimi altında birlikler veya konusunda uzmanlaşmış kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan yabancı dil sınavında başarılı olmak."* [m.3(1-ç)]
MKŞ - Uygulama gezisi düzenleme talebinin Bakanlığa verilmesi - Birlik yetkilerinin başka kurumlarla paylaşılması	***a***. *"~~Birlikler tarafından~~ Bakanlığın gözetim ve denetimi altında düzenlenen uygulama gezisini tamamlamak ve gezi sonunda yapılan sınavda başarılı olmak."* [m.3(1-d)] ***b***. *"Maliyetlerin katılımcılardan karşılanması kaydıyla, Bakanlığın talebiyle Bakanlığın gözetim ve denetimi altında birlikler veya konusunda uzmanlaşmış kamu kurum ve kuruluşlarınca düzenlenen uygulama gezisini tamamlamak ve gezi sonunda yapılan sınavda başarılı olmak."* [m.3(1-d)]
MKŞ - Mahkûmiyet kapsamının genişletilmesi	***a***. *"... Devletin güvenliğine karşı suçlar, ... mahkûm olmamak."* [m.3(1-e)] ***b***. *"... Devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar, Devletin güvenliğine karşı suçlar, ... mahkûm olmamak."* [m.3(1-e)]
MKŞ - Mesleğe kabul sınavı - Türkçe turist rehberi uygulaması	***b***. *"1. fıkrada belirtilen mesleğe kabul koşullarının tümünü yerine getirenler, Bakanlığın talebiyle konusunda uzmanlaşmış kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan mesleğe kabul sınavında başarılı olmaları hâlinde başarılı oldukları yabancı dilde turist rehberi olmaya hak kazanır.* *1. fıkranın (ç) bendinde belirtilen mesleğe kabul koşulunu yerine getiremeyenler, diğer mesleğe kabul koşullarını yerine getirmeleri ve Bakanlığın talebiyle konusunda uzmanlaşmış kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan mesleğe kabul sınavında başarılı olmaları hâlinde, katıldıkları uygulama gezisine bağlı olarak bölgesel veya ülkesel Türkçe turist rehberi olmaya hak kazanır."* [m.3(2)]

Tablo 4. 6326 Sayılı TRMK İlk ve Güncel Halinin Karşılaştırılması (Devam)

MKŞ - Uzak doğu dillerine imtiyaz	***b***. *"Çince başta olmak üzere ülkemize yönelik turizm potansiyelini karşılamak amacıyla Bakanlıkça kültür ve turizm politikaları doğrultusunda belirlenecek Uzak Doğu dillerindeki adaylar için 1. fıkranın (c) bendindeki koşul aranmaz. Bu kişiler 1. fıkrada belirtilen diğer koşulları yerine getirmek ve en az ön lisans düzeyinde üniversite mezunu olmak kaydıyla turizm sektörünün bu alandaki acil ihtiyaçlarını karşılamak üzere Bakanlığın talebiyle Bakanlığın gözetim ve denetimi altında birlikler veya konusunda uzmanlaşmış kamu kurum ve kuruluşları tarafından, yönetmelik ile belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yapılan en az 100 saatlik eğitim programı ile uygulama gezisini başarıyla tamamlamaları şartıyla katıldıkları uygulama gezisine bağlı olarak ilgili yabancı dilde bölgesel veya ülkesel turist rehberi olmaya hak kazanır."* [m.3(3)]
MKŞ - Sanat tarihi ve arkeoloji mezunlarına imtiyaz	***b***. *"Üniversitelerin sanat tarihi ve arkeoloji bölümlerinden lisans düzeyinde mezun olanlar için 1. fıkranın (c) bendinde düzenlenen turist rehberliği eğitim programına katılma koşulu aranmaz. Bu kişiler, 1. fıkrada belirtilen diğer koşulları yerine getirmek, Bakanlığın talebiyle Bakanlığın gözetim ve denetimi altında birlikler veya konusunda uzmanlaşmış kamu kurum ve kuruluşları tarafından, yönetmelik ile belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yapılan en az 100 saatlik eğitim programı ile uygulama gezisini başarıyla tamamlamaları şartıyla başarılı oldukları yabancı dilde, katıldıkları uygulama gezisine bağlı olarak bölgesel veya ülkesel turist rehberi olmaya hak kazanır."* [m.3(4)]
MKŞ - Bakanlığın Birliğe süre tanıması - Türkçe turist rehberi uygulaması	***b***. *"1. fıkranın (c) bendinde, 3. ve 4. fıkralarda belirtilen eğitim programının, birinci fıkranın (ç) bendinde belirtilen yabancı dil bilgisi seviye tespit sınavının ve (d) bendinde belirtilen uygulama gezisinin Bakanlığın talebine rağmen 6 ay içerisinde birlikler tarafından düzenlenmemesi hâlinde eğitim programı, yabancı dil seviye tespit sınavı ve uygulama gezisi Bakanlık tarafından düzenlenir."* [m.3(7)] ***a***. *"Meslek, sadece çalışma kartında belirtilen yabancı dillerde ~~veya yönetmeliğin izin verdiği hâllerde~~ Türkçe olarak hukuka ve meslek etik ilkelerine uygun olarak icra edilir. ..."* [m.4(5)] ***b***. *"Meslek, sadece çalışma kartında belirtilen yabancı dillerde, turist rehberinin Türkçe turist rehberi olması ya da tura katılanların Türkçe bilmeleri ve talep etmeleri hâlinde ise Türkçe olarak hukuka ve meslek etik ilkelerine uygun olarak icra edilir. ..."* [m.4(5)]
- Hanut veya komisyon cezasına ilişkin acenteleri ilgilendiren hükmün kaldırılması.	***a***. *"~~14/9/1972 tarihli ve 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat AcentalarıBirliği Kanununun 30 uncu maddesinin üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere~~ haklı veya zorunlu bir neden olmaksızın turun süre ve güzergâhının değiştirilmesi."* [m.5(1-c-1)] ***b***. *"Haklı veya zorunlu bir neden olmaksızın turun süre ve güzergâhının değiştirilmesi."* [m.5(1-c-1)]
- Hanut veya komisyon cezasına ilişkin rehberleri ilgilendiren hükmün eklenmesi.	***b***. *"Bu Kanunun 7. maddesinin 6. fıkrasında belirtilen fiilin 5 yıl içinde 2 kez [m.5(1-c-10)] / 3 kez işlenmesi."* [m.5(1-ç-7)]
- Türkçe turist rehberi uygulaması - Türkçe turist rehberine farklı taban ücret uygulaması - Turist ayrımı	***b***. *"Mesleğin Türkçe olarak icra edilmesi hâlinde, ücretler 1. fıkra kapsamında belirlenen taban ücretin %70'inden az olmamak üzere Bakanlık tarafından belirlenir ve ilan edilir."* [m.6(2)]
- Taban ücretlerin belirlenmesinde Bakanlık vurgusu - Okul gezilerinde rehber bulundurma zorunluluğun kaldırılması	***a***. *"Turist rehberleri, ~~taban ücret tarifesinde belirlenen ücretin~~ altında turist rehberliği hizmeti sunamazlar. ~~Taban ücret~~ altında çalışılabilecek ..."* [m.6(2)] ***b***. *"Turist rehberleri, Bakanlık tarafından belirlenerek ilan edilen ücretlerin altında turist rehberliği hizmeti sunamazlar. Bu ücretlerin altında çalışılabilecek ...."* [m.6(3)] ***a***. *"... turist rehberi bulundurulması zorunlu değildir."* [m.7(1)] ***b***. *"... turist rehberi bulundurulması zorunlu değildir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul ve kurumlar tarafından öğrencilere yönelik olarak öğretmen refakatinde ve ticari amaç gözetilmeksizin yapılan geziler bu Kanun kapsamı dışındadır."* [m.7(1)]

Tablo 4. 6326 Sayılı TRMK İlk ve Güncel Halinin Karşılaştırılması (Devam)

- Cezai müeyyidenin (savcılık süreçten çıkarılarak) MİA'ya bırakılması	***a****. "... mülki idare amirlerince faaliyetten men edilir ~~ve durum en geç üç gün içinde Cumhuriyet savcılığına bildirilir.~~"* [m.7(4)] ***b****. "... mülki idare amirlerince faaliyetten men edilir."* [m.7(4)]
- Cezai müeyyidenin MİA'ya bırakılması - Kaçak rehberliğe verilecek ceza	***b****. "Ruhsatname sahibi olmadan rehberlik hizmetinde bulunulamaz, bulunanlar hakkında hizmet verilen kişi sayısı ve bölgenin özellikleri dikkate alınarak ilgili mülki idare amiri tarafından 25.000₺'ndan 100.000₺'na kadar idari para cezası verilir."* [m.7(5)]
- Hanut veya komisyon cezasına ilişkin rehberleri ilgilendiren hüküm. - Cezai müeyyidenin MİA'ya bırakılması	***b****. "Turist rehberliği hizmetinin verilmesi sırasında, bu hizmeti alanların bilgisi ve onayı dışında alışveriş amaçlı belirli bir işletmeye gönderilmeleri karşılığında kendisine veya yönlendireceği kişiye herhangi bir menfaat temin eden turist rehberleri hakkında ilgili mülki idare amiri tarafından 25.000₺'ndan 100.000₺'na kadar idari para cezası verilir."* [m.7(6)]
- Bakanlığın yetkileri ve Birlik üzerindeki denetimi - Meslek kuruluşlarının organ üyeleri ile personelinin cezalandırılması - Meslek kuruluşlarının organ üyeleri ile personelinin görevden 3 ila 6 ay süreyle uzaklaştırılması	***a****. "... her türlü iş, işlem, faaliyet ve hesaplarını .... Meslek kuruluşları denetim esnasında her türlü bilgiyi vermek ve belgeyi göstermekle yükümlüdür."* [m.9(1)] ***b****. "... ve iştiraklerinin ... müfettişler ve kontrolörler aracılığıyla gerektiğinde ve en geç 3 yılda bir zorunlu olarak ... ."* [m.9(1)] "*Meslek kuruluşlarının organ üyeleri ile personeli, ... işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılırlar.*" [m.9(2)] "*... sakıncalı görülen meslek kuruluşunun personeli Bakanlık müfettişinin teklifi üzerine üç ay süre ile Bakanlık tarafından geçici olarak görevden uzaklaştırılabilir. ... bu süre Bakanlık tarafından üç ay daha uzatılabilir. ... .*" [m.9(3)] "*... Bakanlık kararıyla veya haklarında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği ya da mahkûmiyetlerine karar verilmediği takdirde görevlerine dönerler. Görevine iade edilenlerin ... mahrum kaldığı ödemeleri, ... meslek kuruluşu tarafından ödenir.*" [m.9(4)] "*... sakınca varsa, birliklerin ve odaların organları Bakanlık tarafından faaliyetten menedilebilir. ...*" [m.9(5)] "*Bakanlık, bu madde kapsamında açılan davaları katılan sıfatıyla takip edebilir.*" [m.9(6)]
- İki Yönetmelik çıkarılması	***a****. "Turist rehberliği niteliğindeki hizmet ~~...~~ yönetmelik ile düzenlenir."* [m.12(1)] ***b****. "Turist rehberliği niteliğindeki hizmet, faaliyet ve bunlara yönelik sözleşmeler, turist rehberlirinin disiplin, sicil ve çalışma kartlarına ilişkin hususlar ile meslekte uzmanlığa yönelik kurs, seminer ve eğitim programları birlik tarafından çıkarılan yönetmelik ile düzenlenir."* [m.12(1)] "*... bu Kanunla Bakanlığa verilen yetki ve görevlere ilişkin hükümlerin uygulanmasına dair hususlar Bakanlık tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.*" [m.12(2)]
- RKK'nin ruhsatname ile değiştirilmesi	***b****. "Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bu Kanunun geçici 1. maddesinin 1. fıkrası kapsamında RKK'sini ruhsatname ile değiştirmeyenlerin RKK'leri, bu Kanunun 3. maddesinin 1. fıkrasının (a), (e) ve (f) bentlerindeki koşulları taşımaları ve bu Kanuna göre kurulan ilgili odaya kaydolmaları şartıyla, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1 yıl içinde başvurmaları hâlinde ruhsatname ile değiştirilir. Bu süre Bakanlık tarafından 1 yıl uzatılabilir."* [gm.4(1)]
- Yabancı dil şartını sağlayamayanların Türkçe rehber olması - Mesleğe yeniden kabul sınavı.	***b****. "... bu Kanunun 3. maddesinin 1. fıkrasının (ç) bendinde belirtilen belgeyi sunmaları zorunludur. Aksi takdirde Türkçe turist rehberi olarak mesleklerini icra edebilirler. ... ."* [gm.5(1)] ***b****. "... Bakanlıkça yapılan sınava katılmayanlar ile sınavda başarısız olanlar ... öngörülen koşulları taşımaları ... kaydıyla mesleğe kabul edilir. Bu madde kapsamında mesleğe kabul edilenlerin bu Kanunun 3. maddesinin 1. fıkrasının (ç) bendinde belirtilen belgeyi sunmaları zorunludur. ... ."* [gm.6(1)]

~~Kırmızı~~ renkli ve üzeri çizililer yeni yasal düzenlemede çıkarılmış, yeşil renkli ve altı çizili olanlar eklenmiştir.

detaylandırılmıştır. Daha önce yönetmelikte yer alan, ÖSYM'nin düzenlediği YDS'den alınması gereken minimum puanın 75 olarak Kanunda belirtilmesi [m.3(1-ç)][8] , bu puanın bundan böyle yönetmeliklerle değiştirilemeyeceği anlamına gelmektedir. Getirilen bu yeni değişiklikler, rehber adaylarını ve birliği farklı şekilde etkileyebilecek özelliklere sahiptir. Dil sınavlarını düzenleyen kurumların sayısının artışı, adaylar açısından olumlu, ancak daha önce bu sınavları düzenleyen birliğin yetkilerinin ve gelirlerinin kısıtlanması nedeniyle Birlik açısından olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Değişen yasada, uygulama gezilerinin düzenlenmesi talebi Birlikten alınarak Bakanlığa verilmiş [m.3(1-d)], ayrıca Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul gezilerinde rehber bulundurma zorunluluğu kaldırılarak turist rehberliği faaliyet alanı kısmen sınırlandırılmıştır [m.7(1)]. Güncellenen yasada öne çıkan ve özellikle sosyal medyada eleştiri konusu olan[9] yeniliklerden birisi de mesleğe kabul şartlarından biri olan yabancı dil sınav şartını yerine getiremeyip diğer şartları yerine getirenlerin MKS'de başarılı olmaları kaydıyla Türkçe turist rehberi olabilmesidir [m.3(2), gm.5(1)]. Bunun yanında Türkçe turist rehberlerine uygulanan taban ücretin, genel taban ücretten düşük tutulması [m.6(2)], rehberlik hizmetlerinde ayrıma yol açarak turist rehberliği mesleğini icra edenler arasında ücret eşitsizliği algısına neden olabilir[10]. Ayrıca, verilen hizmet diline göre farklı taban ücret uygulaması; Türkçenin diğer diller ile değer bazlı kıyaslanmasına, rehberlik mesleğine değer katan unsurun sadece tercümanlık olduğu algısının yayılmasına ve nihayetinde farklı dillerde hizmet veren rehberler arasında haksız rekabete ve mesleki memnuniyetsizliğe yol açabilir[11]. Kanunda [m.6(1)] taban ücretlerin Bakanlıkça belirlendiği zikredilmesine rağmen aynı maddenin farklı bir fıkrasında [m.6(3)] bu husus yinelenmiş ve Bakanlık vurgusu öne çıkarılmıştır.

Yapılan incelemede geçmiş yasal dayanaklarda[12] belirli gruplara rehber olabilmelerine yönelik bazı ayrıcalıklar verildiği anlaşılmaktadır. Bu ayrıcalıklara benzer bir uygulama güncellenen Kanunda [m.3(3)(4)] ve 07.11.2024.1 tarihli Yönetmelikte de [m.6(1), m.22(2)] bulunmaktadır. Çince başta olmak üzere Bakanlıkça belirlenecek Uzak Doğu dillerinde rehber olmak isteyen adaylarda mezuniyet şartının ön lisans (diğer adaylarda lisans düzeyinde tutulmuştur) düzeyinde tutulması, bu adayların 07.11.2024 tarihli Yönetmelikle MKS'den muaf edilmesi ve bu adaylar için en az 100 saatlik eğitim programının istenmesi uygulaması, Uzak Doğu dillerinden rehber adaylarına imtiyaz tanındığını göstermektedir. Nadir dillere verilen imtiyazın bir benzeri arke-

[8] 09.08.1995 tarihli Yönetmelikle [m.7] ÖSYM'nin KPDS sınavı bir kriter olarak yerleşmiş ve bugün hala bu uygulama YDS olarak devam etmektedir. Ancak bu sınavdan alınacak puanın düzeyi geçmişte Yönetmeliklerle belirlendiği için zaman zaman değişiklikler söz konusu olmuştur. 09.08.1995 ve 14.02.2001 tarihli Yönetmelikte 70-79 bandı yani C seviyesi yeterliyken, 26.12.2014 Yönetmeliğinde [m.3] YDS'den en az 75 alma şartı geldi. 75 puan alma hususu Kanuna koyularak bu değişikliklere son nokta koyulmuş oldu.

[9] "Türkçe Rehberlik" ile ilgili yapılan paylaşımlardan öne çıkanlar: X'te (twitter'da) açılan #rehberlerturkcebilir hashtagi (Erişim Tarihi: 23.02.2024); TUREB'in X'teki açıklaması (Erişim Tarihi: 03.08.2024); TUREB Başkanı Hakan EĞİNLİOĞLU'nun açıklaması (Erişim Tarihi: 03.03.2025); İRO Başkanı Özgür ÖZALTUN'ın açıklaması (Erişim Tarihi: 03.01.2025); İZRO Başkanı Ayça KESİCİ'nin açıklaması (Erişim Tarihi: 03.03.2025); Rehber Akademisi platformunun bildirisi (Erişim Tarihi: 13.02.2024); Gazeteci Fatih ALTAYLI'nın açıklaması (Erişim Tarihi: 03.03.2025); CHP'nin açıklaması (Erişim Tarihi: 09.09.2024); KTB Bakanı Mehmet Nuri ERSOY'un açıklaması (Erişim Tarihi: 03.03.2025); Serdar UZUN'un youtube videosu ve açıklaması (Erişim Tarihi: 03.03.2025); Cem BİŞKİN'in yazısı (Erişim Tarihi: 14.06.2024)

[10] Konuya ilişkin TUREB 3. Dönem Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Sedat Bornovalı ve turist rehberi Saffet Emre TONGUÇ'un açıklaması (Erişim Tarihi: 01.03.2025)

[11] Taban ücrette farklılık daha önce hizmetin uygulanma türüne göreydi, ancak şimdi aynı hizmeti farklı dillerde verenler arasında bir ücret ayrımına gidilmiş. Önceki Yönetmelikten farklı olarak "Mesleğin Türkçe olarak icra edilmesi hâlinde, ... belirlenen taban ücretin yüzde 75'inden az olmamak üzere Bakanlık tarafından belirlenir ve ilan edilir." hükmü eklenmiş. Bu haliyle uygulama; eşit işe eşit ücret verilmemesi ve turistler arasında dilsel bazda ayrım yapılması bakımından eleştiriye açık bir konumda durmaktadır. Ayrıca TUREB Türkçe rehberlerin de diğerleri kadar ücret alması gerektiğine dair bir tavsiye karar (13.01.2025 tarihli ve 173 sayılı) yazısını paydaşlarıyla paylaştı.

[12] 21.03.1974 tarihli Yönetmelik [m.41], 08.09.1983 tarihli Yönetmelik [m.39], 02.07.1986 tarihli Yönetmelik [m.50], 09.12.1988 tarihli Yönetmelik [m.4], 15.03.2003 tarihli Yönetmelik [m.9]

oloji ve sanat tarihi mezunlarına da tanınmıştır. 07.11.2024 tarihli Yönetmelikle MKS'den muaf tutulan arkeoloji ve sanat tarihi mezunları, en az 100 saatlik eğitim programını başarıyla tamamlamaları ve diğer şartları sağlamaları kaydıyla turist rehberi olabileceklerdir.

21.03.1974 Yönetmeliği [m.39] ile ilk kez disiplin suçu olarak zikredilen hanutçuluk veya komisyon (Üngüren, Arslan, & Kaçmaz, 2015; Aylan & Kaya, 2020) olarak bilinen alışverişlerden menfaat etme eylemi, 02.07.1986 Yönetmeliğinde de [m.48] ifade edilmiştir. Güncellenen Kanunda [m.7(6)] ve 07.11.2024 tarihli Yönetmelikte [m.26(1-b)] komisyon suçu nedeniyle iki kez para cezasına çarptırılan rehberlerin meslekten geçici men, üçüncü kez işlenmesi durumunda ise meslekten men disiplin cezasına çarptırılacağı belirtilmiş ve bu hususun hem Kanunda hem de Yönetmelikte ele alınması Bakanlığın konuyu ciddiye aldığını göstermektedir.

Yenilenen Kanunda, ruhsatname sahibi olmadan rehberlik yapılamayacağı, aksi halde ilgili mülki idare amiri tarafından 25.000'ndan 100.000'na kadar idari para cezası uygulanacağı belirtilmiştir [m.7(5)]. Bu hüküm sayesinde, kaçak rehberlik yapılmasının önüne geçilmesi hem bu mesleğe gönül vermiş rehberleri korumak hem de turistlerin kaliteli bir hizmet almasını güvence altına almak adına önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. 07.11.2024 tarihli Yönetmelikle, meslek kuruluşlarının organ üyeleri ile personelinin işledikleri suçlardan dolayı 3 ila 6 ay süreyle cezalandırılacağı hükmü [m.9(2)] eklenerek Bakanlık, ilk kez açıkça meslek örgütlerine yönelik detaylı cezai müeyyideler, bu durumdakilerin mahkeme süreci, onlara yapılacak ödemeler ve göreve geri dönme gibi hususları belirlemiş ve Birlik üzerindeki denetim yetkisini artırmıştır.

Kanuna; Birlik tarafından çıkarılan Yönetmelik ile turist rehberliği niteliğindeki hizmetlerin düzenlenmesini, Kanunun Bakanlığa verdiği yetki ve görevlere ilişkin hükümlerin uygulanmasına ilişkin hususların ise Bakanlık tarafından çıkarılan Yönetmelikle düzenlenmesi hükümleri [m.12(1)(2)] eklenmiştir. Böylece, ilk kez iki ayrı yönetmelik çıkarılarak Bakanlığın yetkileri artırılmış, Birliğin yetkileri ise başka kurum ve kuruluşlarla paylaşılarak dolaylı olarak azaltılmıştır.

Kanunda yer alan "rehberlik kimlik kartının ruhsatname ile değiştirilmesi" ifadesinden [gm.4] tam olarak ne kastedildiği anlaşılmaktadır. Uygulamada bahsi geçen bir değişim işlemi yapılmadığı gibi *rehberlik kimlik kartı* ibaresi Kanun'da da tanımlanmamış bunun yerine *çalışma kartı* ibaresi tanımlanmıştır [m.2(1)].

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turist rehberliği, bir ülkenin hem kendi vatandaşlarına hem de dünyanın çeşitli ülkelerinden gelerek bu ülkeyi tanımaya çalışan turistlere tanıtılmasında büyük öneme sahip olan bir meslektir. Çalışmada kronolojik olarak ele alındığı üzere, 1890 yılındaki yasal düzenlemeden günümüze dek, turist rehberi olabilmek için gereken şartlar ve alınması gereken eğitimin içeriği belirli bir sisteme oturmuştur. Böylece, karşılaşılan sorunlar ortadan kaldırılmaya, meslek daha nitelikli hale getirilmeye çalışılmıştır. 2012 yılında çıkarılan TRKM'de 27.04.2024 tarihinde çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Kanunun ilk halini ve yapılan değişiklik ve(veya) yenilikler sonrasındaki güncel halini kıyaslamalı olarak bütüncül bir perspektiften inceleyen bu çalışmada, Kanun maddelerindeki değişikliklerin tablolarla somut biçimde sunulmasının yanı sıra, yasa tasarısı sürecinden itibaren kamuoyundaki ilgili yorum ve eleştirilere de yer verilmesi önemlidir. Zira, bu değişiklikler gündeme geldiği ilk andan itibaren, konunun uzmanları, siyasi partiler, meslek kuruluşları, lisanslı rehberler ve rehber adayı öğrenciler gibi çok çeşitli zümrelerce tartışılmış, gazetelerde, haberlerde ve sosyal medya platformlarında değerlendirilmiştir.

TBMM'de komisyon görüşmelerini[13] müteakip verilen kanun teklifinin[14], meclis başkanlığına verilmesi sürecinde bir basın açıklaması[15] yapılmış, Kanunda yapılan değişikliğin gerekçesinden bahsedilmiş ve özellikle birinci, ikinci ve beşinci maddelerdeki değişiklikler kamuoyuna duyurulmuştur. Bu beyanda, arkeoloji ve sanat tarihi

[13] TBMM komisyon görüşmeleri tutanağı (Erişim Tarihi: 03.03.2025)

[14] TBMM kanun teklif metni (Erişim Tarihi: 23.05.2024) ve kanun teklif gerekçesi (Erişim Tarihi: 23.05.2024)

[15] TBMM basın açıklaması (Erişim Tarihi: 06.07.2024)

mezunlarına tanınan haklar, nadir dillerden mezun olanların rehberlik yapabilmesiyle ilgili değişiklik, Türkçe rehberlikle ilgili düzenleme ve hanutçuluğun önlenmesi hususundaki yaptırımlar vurgulanmıştır.

2024 yılında TRMK'nin bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına ilişkin yeni düzenleme yasalaşmadan önce; tur otobüslerinde rehber bulundurma zorunluluğunun kaldırılmasına ilişkin maddeye çeşitli siyasi parti liderlerinden, rehber odalarından ve rehberlik deneyimi olan popüler tarihçilerden sert eleştiriler gelmiş[16], bu uygulamanın ülkemizin aleyhinde yapılacak propagandaların önünü açabileceği ve ülke tanıtımına zarar vereceği ifade edilmiştir.

Kanundaki değişikliklere istinaden gündemi en çok meşgul eden bir diğer husus ise yeni düzenlemeler sonrasında ilgili meslek örgütü TUREB'in bazı yetkilerinin Bakanlığın yetkilendirdiği diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla paylaşılmasıdır. TUREB'in önceki dönem yönetim kurulu dahil olmak üzere çeşitli paydaşlar; dil sınavları, uygulama gezileri gibi önemli organizasyonlarda Birliğin pasifleştirildiği konusunda eleştiriler yapmışlardır. Birliğe getirilen eleştirilerden biri de rehberler arasında ve sosyal medyada en fazla tartışılan "Türkçe Rehberlik" uygulamasına yönelik rehberleri, kamuoyunu ve kamu otoritelerini bilgilendirmede yetersiz veya sessiz kalmış olmasıdır (Düz 2024).

Turist rehberliğinin mesleki statüsünü güçlendirebilmesi adına mesleki gelişime önem verilmesi, etik standartların oluşturulması ve daha güçlü bir öz düzenleme yapılabilmesi için çoklu paydaşların dahil edildiği daha şeffaf[17] bir sürecin yürütülmesi gerektiği aşikardır. Ayrıca, arkeoloji ve sanat tarihi mezunları ile Çince gibi nadir dillerden mezun olanlara imtiyazın tanınmadığı, daha farklı bir ifadeyle tüm rehber adaylarının girmesi ve başarması gereken bir MKS uygulanırsa, hem konuyla ilgili eleştirilerin önüne geçilebilecek hem de mesleğe kabulde daha eşitlikçi ve etik bir strateji izlenmiş olacaktır. Rehber adaylarının, mesleğe kabul sürecinde herkesle eşit ve şeffaf bir süreçten geçtiklerini bilmelerinin, gelecekte mesleki tatminleri açısından da önemli olacağı düşünülmektedir. Diğer önemli bir husus ise, bu çalışma yürütüldüğü esnada (23 Şubat 2025 tarihinde) İstanbul ve Ankara'da gerçekleşen MKS'de çıkan sorularda konu ağırlıklarının belirtilmemiş olmasıdır. MKS'nin Anadolu Üniversitesi tarafından yapılacağı (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025) duyurulmuş olmasına rağmen bu duyuruda soruların oransal ağırlıkları belirtilmediğinden hangi disiplinden kaç soru çıkacağı konusunda adaylar net bir bilgiye erişememişlerdir. Soru ağırlıklarının Bakanlıkça yayımlanacak bir genelgeyle veya yönetmelikte yapılacak bir değişikle duyurulması; MKS'de standardın oluşmasında, turist/turizm rehberliği eğitimi veren üniversitelerin müfredatlarını güncellemelerinde ve sonraki sınavları düzenleyecek kurum ve kuruluşlar ile rehber adaylarının sınavlara hazırlanmalarında yararlı olacağı öngörülmektedir. Mesleğin daha nitelikli hale getirilebilmesi için, kalite standartlarından ödün verilmemeli, sektör dinamiklerine uygun şekilde eğitim müfredatları gözden geçirilmeli, yasal bazda alınacak kararlar ve yapılacak değişiklikler meslek kuruluşları ile dayanışma ve şeffaf bir süreç içerisinde yürütülmelidir.

Bu çalışmanın teorik katkısı, turist rehberliği mesleğine yönelik yasal dayanakları tarihsel bir süreç içinde bütüncül bir perspektiften incelemesidir. 2024 tarihli son düzenlemeyi kıyaslamalı biçimde ele alması bağlamında çalışma, literatürde ilk olma niteliğindedir. Mesleğin temelini oluşturan yasal dayanakların 1890 yılından günümüze dek tablolaştırılması, yapılan düzenlemelerin konu başlıklarına ayrılarak maddeler halinde sunulması, 2024 tarihli son düzenlemeyle 2012 tarihli yasal dayanağa getirilen yenilik ve değişikliklerin yine kapsamlı şekilde tablolaştırılmasının hem gelecek araştırmacılar hem de

[16] TRMK düzenlemesine yönelik gelen öne çıkan eleştirilerden bazıları: Ümit ÖZDAĞ'ın açıklaması (Erişim Tarihi: 23.12.2024); Meral AKŞENER'in açıklaması (Erişim Tarihi: 20.11.2024); İlber ORTAYLI'nın açıklaması (Erişim Tarihi: 03.03.2025); Emre Safa GÜRKAN'ın açıklaması (Erişim Tarihi: 09.12.2024).

[17] Önceki dönem TUREB yönetimini eleştiren Cem Polatoğlu (Erişim Tarihi: 03.04.2025), Bakanlıkla basına kapalı yapılan görüşmede zikredilen hususları kamuoyuna duyurmuş (Erişim Tarihi: 03.04.2025) ve TUREB bu konuda eleştiriler almıştır (Erişim Tarihi: 01.02.2025).

okuyucular için benzeri bulunmayan bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın pratik katkısı; çalışmada yapılan değerlendirme ve önerilerin rehber adayları, turist rehberleri, turist rehberliği meslek teşekkülleri, Bakanlık gibi ilgili sektör paydaşlarına görev ve yükümlülükleri konusunda ışık tutmasıdır.

KAYNAKÇA

Abbott, A. (1988). *The System of Professions: An Essay on the Division of Expert Labor.* ABD: University of Chicago Press.

Acar, V. (2014). Profesyonel Turist Rehberlerinin Liderlik Yönelimleri: Aydın Turist Rehberleri Odası'na Kayıtlı Olan Profesyonel Turist Rehberleri Örneği. *(Basılmamış Yükseklisans Tezi).* Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.

Ahipaşaoğlu, H. S. (2001). T*urizmde Rehberlik*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Ap, J., ve Wong, K. K. (2001). Case Study on Tour Guiding: Professionalism, Issues and Problems, *Tourism Management*, 22 (5): 551–563.

Avcıkurt, C., Alper, B. ve Geyik, S. (2009). Education and Training of Tourist Guides in Turkey, *Management and Education Academic Journal*, 5 (1): 57-63.

Aylan, S., ve Kaya, İ. (2020). Turizm İşletmelerinde Karşılaşılan Satıcı Tacizine (Hanutçuluk) Yönelik Müşteri Tutumlarının İncelenmesi: Burhaniye Örneği, *Journal of Business Research - Turk*, 12 (4): 4065–4084.

Casson, L. (1974). Travel in the Ancient World. London: George Allen & Unwin Ltd. *https://archive.org/details/travelinancientw0000cass,* Erişim tarihi: 1 Aralık 2024.

Çapar, G., Toksöz, D. ve Dönmez, B. (2018). Turizm Rehberliği Alanında Yapılan Akademik Çalışmaların İncelenmesi, *Turist Rehberliği Dergisi*, 1 (2): 57-73.

Çokişler, N. (2021). Turist Rehberliği Mevzuatının Tarihsel Gelişimi, *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6 (1): 17-28.

Çokişler, N. (2022). Turizm Rehberliği Eğitiminde Parçalanmış Yapı Sorunu: Öyküleyici Alanyazın İncelemesi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 50, 398-410.

Çokişler, N. (2023). Türkiye'de Turist Rehberliği Mesleği: Tarihsel Bir Bakış Açısı, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34 (3): 80–108.

Çolakoglu, O.E., Epik, F. ve Efendi, E. (2010). *Tur Yönetimi ve Turist Rehberligi* (İkinci Baskı) Ankara: Detay Yayıncılık.

Dahles, H. (2002). The Politics Of Tour Guiding Image Management In Indonesia, *Annals of Tourism Research*, 29 (3): 783-800.

Değirmencioğlu, A. Ö. (2001). Türkiye'de Turizm Rehberliği Eğitimi Üzerine Bir Araştırma, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12 (2): 189-196.

Değirmencioğlu, A. Ö. (2019). Tercüman Rehberlik. İçinde; N. Kozak, (Editör) Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi, *https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/tercuman-rehberlik*, Erişim Tarihi: 30 Kasım 2024.

Düz, B. (2024). 'Türkçe Rehberlik' Düzenlemesini İçeren Kanun Değişikliğinin Ardından Turist Rehberliği Meslek Kuruluşlarına Yönelik Algılar: TUREB ve ANRO Hakkında Bir Metafor Analizi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27 (52): 627–649.

Eker, N. ve Zengin, B. (2016, 20-22 Mayıs). 6326 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunun Profesyonel Turist Rehberlerince Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği, *3rd International Congress of Tourism & Management Researches*, Antalya.

Ercenk, G. (1992). Turist Rehberliği Mesleğinin Sorunları ve Çözüm Önerileri, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (1): 14-16.

Freidson, E. (2007). *Professionalism the Third Logic.* ABD: Polity Press.

Holloway, J.C. (1981). The Guided Tour A Sociological Approach, *Annals of Tourism Research*, 8 (3): 377-402.

Huang, S., Hsu, C. H. C., ve Chan, A. (2010). Tour Guide Performance and Tourist Satisfaction: A Study of The Package Tours in Shanghai, *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 34 (1): 3–33.

Keskin Pulluk, S. ve Sop, S. A. (2024). Rehberli Turlarda Rehber-Turist Etkileşimi: Bir Katılımcı Gözlem Araştırması, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 35 (1): 42 - 59.

Kozak, M. (2021). *Bilimsel Araştırma Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık

Kul, E., Dedeoğlu, B.B., Nuray Küçükergin, F., De Martino, M. ve Okumus, F. (2025). The Role of Tour Guide Competency in the Cultural Tour Experience: The Case of Cappadocia, *International Hospitality Review,* 39 (2): 254-277. ahead-of-print No. ahead-of-print.

Kuşluvan, S. ve Çeşmeci, N. (2002). Türkiye'de Turist Rehberliği Eğitiminin Sorunları ve Yeniden Yapılandırılması, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, T.C. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Türkiye: Ankara.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2025). Turist Rehberleri İçin Mesleğe Kabul Sınavı Duyurusu *https://www.ktb.gov.tr/TR-389953/6326-sayili-turist-rehberligi-meslek-kanunu-kapsaminda-gerceklestirilecek-meslege-kabul-sinavi-hakkinda-duyuru.html*, Erişim Tarihi: 4 Mart 2025.

Monteiro, A. R. (2015). *The Teaching Profession: Present and Future.* Londra: Springer International Publishing.

Pond, K.L. (1993). *The Professional Guide Dynamics of Tour Guiding.* New York: Van Nostrand Reinhold.

Resmi Gazete (2012). Turist Rehberliği Meslek Kanunu, Kanun No: 6326 Sayı: 28331.

Rini, N. A., ve Firdaus, L. A. (2022). Evaluation of Tour Guide Communication in Providing Guiding to Foreigners as Tourists, *International Journal of Travel, Hospitality and Events*, 1 (3): 190–201.

Swedberg, R. (2020). Exploratory Research. İçinde; C. Elman, J. Gerring, J. Mahoney (Editörler) *The Production of Knowledge: Enhancing Progress in Social Science* (ss. 17–41). ABD: Cambridge University Press.

Tetik, N. (2006). Türkiye'de Profesyonel Turist Rehberliği ve Müşterilerin Turist Rehberlerinden Beklentilerinin Analizi (Kuşadası Örneği) *(Yüksek Lisans Tezi).* Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tripadvisor (2023). Travel in 2022 - A Look Ahead, *https://tripadvisor.mediaroom.com/2022-01-11-Travel-in-2022-A-Look-Ahead-Tripadvisor-Research,-in-Partnership-with-Ipsos-MORI,-Reveals-2022-is-the-Year-of-the-Travel-Rebound*, Erişim tarihi: 29 Kasım 2024.

TUREB, (2024). Turist Rehberleri Birliği *https://www.tureb.org.tr*, Erişim Tarihi: 30 Kasım 2024.

Uçmuş, P.K. (2021). G-20 Ülkelerinde Turist Rehberliği Eğitimi, *Turist Rehberliği Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2 (1): 23-43.

Üngüren, E., Arslan, S., ve Kaçmaz, Y. Y. (2015). Bir Turist Taciz Türü Olarak Hanutçuluğun Turistler Üzerindeki Etkisi, *Akdeniz İİBF Dergisi*, 15 (32): 129-174.

Weiler, B., ve Black, R. (2021). The Changing Face of the Tour Guide: One-Way Communicator to Choreographer to Co-Creator of the Tourist Experience. İçinde; T. Phi ve D.Dredge (Editörler) *Critical Issues in Tourism Co-Creation* (ss. 91–105). Routledge.

WFTGA, (2014). What is a Tourist Guide? *https://web.archive.org/web/20200930164426/http://www.wftga.org/tourist-guiding/what-tourist-guide*, Erişim Tarihi: 30 Eylül 2020.

Yenipınar, U., Bak, E. ve Çapar, G. (2014). Turist Rehberliği Meslek Kanununun, Meslek Örgütleri ve Öğretim Elemanlarının Bakış Açısı ile Değerlendirilmesi, *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (2): 86-114.

Zengin, B., Eker, N. ve Erkol Bayram, G. (2017). Turist Rehberliği Meslek Kanununun Profesyonel Turist Rehberlerince Değerlendirilmesi, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14 (2): 142-156.

Serdar UZUN

Ankara Üniversitesi Beypazarı Meslek Yüksekokulu Turizm Rehberliği Bölümü'nden (2004) akabinde Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldu (2007). Yüksek lisans derecesini Gazi Üniversitesi'nden Sanat Tarihi dalından aldı (2017). Akdeniz Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Dalı'nda doktora eğitimine başladı (2021-). Özel sektör kariyerine ülkesel lisanslı profesyonel turist rehberi olarak başladı (2005-). İçişleri Bakanlığı'nın merkez ve taşra teşkilatlarının farklı departmanlarında çalıştı (2011-2020). Akdeniz Üniversitesi Demre Dr. Hasan Ünal Meslek Yüksek Okulu'nda öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır (2020-). Temel çalışma alanları turist rehberliği, sanat tarihi ve sosyal psikolojidir.

Gözde ÖZDEMİR UÇGUN

Boğaziçi Üniversitesi Turizm İşletmeciliği bölümünden derece ile mezun olduktan (2013) sonra yüksek lisans derecesini İstanbul Üniversitesi Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları dalından (2015), doktora derecesini de Gazi Üniversitesi'nden Turizm İşletmeciliği dalından aldı (2018). İstanbul Aydın Üniversitesi'nde çalışmaya başladı (2017). Akademik görevi öncesinde, İstanbul ve Ankara'da zincir otellerin çeşitli departmanlarında çalıştı. Halen İstanbul Aydın Üniversitesi Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu'nda Dr. Öğretim üyesi olarak dersler vermekte ve bölüm başkanlığı görevini yürütmektedir. Temel çalışma alanları, sürdürülebilir turizm, turizmde dijitalleşme, metaverse ve turizmdir. Ayrıca 2012 yılından itibaren gönüllü üyesi olduğu Türkiye Sigarayla Savaş Derneği'nin yönetim kurulunda yer almaktadır.